

GAZETA ANTI-REVIZIONISTĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU STEJĂREL 3.

ORGAN DE DOCUMENTARE
APARE SĂPTĂMÂNAL

REDACTOR ȘI EDITOR
ISAIA TOLAN

In satul martirilor Popescu și Leucuța

Citim în numărul de Septembrie al ediției englezești a infamiei reviste „Minorité” dela Geneva a lui Kóvér Guslav, sub titlu: „70 la sută dintre învățătorii minoritari din România sunt: cale să-și piardă posturile ca mare a examenului de limbă”, mătoarele:

„In numărul nostru din urmă am dat câteva fapte privitoare la tamenile de limbă impuse învățătorilor minoritari în România. Am arătat că în timp de 15 ani diferitele guverne ale României au căutat toate pretextele ca să demită pe funcționarii aparținători populațiilor minoritare.

„Rezultatul este că astăzi nu-i singur slujbaş superior pe altă naștere decât românească, și că în slujbele inferioare sunt cu mult (considerabil) mai puțini decât ar fi să-ligure proporția populației minoritare din țară.

„Examenele de limbă (de limba română, — n. tr.) impuse învățătorilor minoritari nu-s decât un exemplu al înfinselor fapte anti-minoritare ale guvernului român. Peste fapte n-o pot sfârși decât un teribil șomaj, cu sărăcie și asprime pentru masele mari ale populației minoritare.”

„Proza aceasta antiromânească răspândește zi de zi, în sute de variante, de când s-au început în anul acesta, la căile rate, întâiele examene de limba română. Ceea ce spune faimosul Guslav Kóvér nu-i decât o ostră din sute și mii de astfel de instigații. O remarcăm numai intrucă a apărut la Geneva, în limba mondială, și, după noastră cunoștință, n'a fost încă isă la punct așa precum o erita.

Va să zică: 70 la sută dintre embrii minoritari ai corpului dactilic sunt pe cale să-și piardă slujba din pricina examenelor de limba română! O spune titlul articolului lui Guslav Kóvér, și o urmă cu atâta sentențiozitate, că nici măcar nu socotea necesar s-o dovedească în corpul literarului.

Așa se face întotdeauna propagandă maghiară în contra noastră. In asemenea chip mininos și inapelabil.

Și când te gândești, că dintre la sută de învățători minoritari ndamnați să-și piardă din prima examenului de limba română slujba, unuia singur nu i s'a înzis funcționarea, unul singur nu a pierdut postul!

Mai spunea tot astfel propagandistul iredentel ungurești, că eași majestuoasă seninătate, că singur slujbaş superior de lege minoritară nu mai e astăzi în România. Și nu e extraordinar c'o me d. Kóvér. In definitiv trebuie spună omul ceva, ca să-și găisască n fața flămânzilor din garia o justificare că i s'a trit latifundul cel are în țara urească. De mirare-i că poate să-și debiteze minciunile

pe franțuzește și englezește, din umbra Societății Națiunilor, țără să-i fie în așa fel desmințite ca să-i plezească obrăjorul.

Și ce lesne ar putea fi pus năbădăiosul Kóvér la punct, cu toată oficialitatea maghiară care se ascunde după spatele lui! Să nu amintim decât despre ceea ce se știe în deobște: despre funcționarii superiori dela C. F. R., cari răspălesc largheța românească cu purtări ca ale celui faimos Goro dela Turda (Dumnezeu să-l ierte!), sau despre notarii unguri sau ungurizați ai satelor românești, cari au vărsat la 1918 și la 1919 sânge valah. Ce ar fi mai elocvent în fața minciunilor unui Kóvér sau altul, decât o asemenea arătare?

Sau ce ar fi mai ușor decât să opui literaturii mincinoase a expulzatului dela Orade dovezile înseși ce le ridică n contra lui cazurile dela examenele de limba română? Ca de-o pildă acestea dela Arad, scoase de însăși presa maghiară la iveală cu prilejul examenelor din săptămâna aceasta ale slujbaşilor administrativi: Că dintre 137 de funcționari ce s'au prezintat la examen din județul Aradului, 66 sunt conducători de servicii! Cităm din „Erdélyi Hírlap”, care numai de românofilie nu poate fi acuzat, din numărul dela 26 crt., precum urmează: „Au venit întâi la rând slujbaşii superiori, șefii de servicii. Au dat examen în rândul întâi 66 de inși. Intre aceștia se socotesc și notarii, cei 32 de notari minoritari ai județului.”

Așa scrie „Erdélyi Hírlap”: 66 de conducători de servicii, dintre cari 32 la număr notarii. Și aceasta într'un județ atât de românească ca el Aradului, într'un oraș românesc dela origine ca Aradul!

Exemplificarea aceasta am făcut-o anul trecut și mai elocvent. Când am arătat la secția din Arad a Institutului social Bănat-Crișana repartitia etnică a slujbelor din acest oraș și din acest județ. S'a putut vedea din aceea arătare, că departe de a fi toleranță, tratamentul cel dăm sub raportul acestor minoritarilor, și încă tocmai pe graniță, este egal cu auto-trădare.

De-atunci, adică de astă toamnă, lucrurile nu s'au schimbat în felul arătat de Kóvér Guslav. Ci în și mai accentuatul nostru deprimiment.

Dovadă — una dintre zeci și sute — situația dela Șumandul de Jos, satul martirilor Popescu și Leucuța. Astăzi avem acolo, la 10—12 km. dela graniță, următoarea situație: șeful de gară minoritar, impiegatul dela gară minoritar, notarul minoritar, impiegatul dela primărie minoritar, medicul minoritar, magistrul poștal minoritar, farmacistul minoritar. Cu un cuvânt: tot ce este slujbaş în acest sat românesc depe graniță, afară de popă, de das-

Se țin lanț provocările

De-acum trei săptămâni, când a dat fostul prim-ministru Bethlen comanda: să s'agite ca niciodată pân'aci chestiunea tratamentului minoritarilor maghiari din statele succesoare, îndrăzneții dela Budapesta au ajuns să se întreacă pe sine.

E bine cunoscută ofensiva ce a dat-o Ungaria n aceste săptămâni la Geneva, în contra Micii Antante și mai cu seamă în contra României. Eșecul acestei ofensive nici nu s'a consumat, și un nou atac s'a pornit dela Constantinopol, unde s'a ntrunit în zilele trecute conferința interparlamentară: șeful delegației ungurești, fostul ministru Lukács, a cerut întâi o reformă fundamentală a procedurii geneveze în chestiunile de pări referitoare la minorități, apoi a venit de plano cu pretenția: să se revizuiască tratatul de pace dela Trianon.

Lui Eckhardt, care a condus ofensiva dela Geneva, i-a răspuns în afara de delegații României, Cehoslovaciei și Jugoslaviei ministrul de externe francez, prin „Le Temps”, repetând sub altă formă dar tot atât de drastic ceea ce spusese d. Barthou la Cluj: Ungaria să nu s'astepte la niciun sprijin din partea Franței.

Lui Lukács i-au răspuns drastic delegații români, și apoi întreaga conferință interparlamentară, aruncându-i propunerile la coș. Și i-a mai răspuns cineva, printr'un interview dat ziarului budapestan „Uj Nemzedék”: ministrul de externe turcesc, d. Rușdy Bey, spunând că Turcia nu admite revizuirea nici unui tratat de pace.

Eșecurile acestea n'au descurajat pe agitatorii guvernului maghiar.

„Uj Magyaraság” și alte ziare budapestane dela 27 Sept. crt. ne vestesc că faimoasa Uniune Națională Maghiară a baronului Perényi a împărțit Miercuri la Geneva un memoriu, prin care cere: să institue Liga Națiunilor o comisiune permanentă pentru controlul tratamentului minorităților maghiare din statele succesoare; să se constate că stările din bazinul dunărean sunt intolerabile și că trebuie aplicat principiul autodeterminării; să mai constate Societatea Națiunilor că tratatul dela Trianon a devenit de nesuferit, și să-l revizuiască.

Unde se vor opri îndrăznețiile acestea demente?

căli, este minoritar, și anume ungur sau ungurizat.

Repetăm: Situația e aceeași în cele mai multe părți. Titrații români șomează, slujbele le dețin minoritarii, iar drept răspălit suntem huliți de agenții iredentel ungurești mai rău decât ultimii bandiți.

E totuși prea-prea!

Regimul străinilor în Ungaria

Oficiosul guvernului maghiar, „Budapesti Közlöny”, a publicat la 19 Sept. crt. un ordin al ministerului de interne, prin care se dispune cu privire la regimul cetățenilor străini următoarele:

Se pedepsesc cu 15 zile închisoare (de nu cumva fapta lor cade sub dispoziții penale cari se pedepsesc mai aspru):

patronul care-și pune angajatul cetățean străin la o altă branșă decât aceea pentru care e autorizat;

patronul care nu respectă ordinul de a pune lângă cetățeanul străin un ungur, ca să n'aveți dela specialistul străin, sau care pune lângă cetățeanul străin un indigen care n'are ceruta pregătire preliminară sau o pregătire specială;

străinul care părăsește fără autorizație satul sau orașul ce i s'a fixat, sau care calcă opreliștile sau alte dispoziții ale ministerului.

Participări din România la exhibițiile iredentiste dela Budapesta

De astăzi s'a nceput în capitala maghiară o nouă săptămână de instigație și de tâmbălăuri șoviniste: săptămâna națională a muncii, inaugurată anul trecut și pusă sub comanda faimoasei Tesz, cum se numește Federația societăților iredentiste din Ungaria.

Va fi o săptămână de congrese, de expoziții, de defilări, dintre cari vom remarca: demonstrația foștilor luptători, congresul cu exhibiții de apărare antiaieriană al Crucii Roșii, congresul scriitorilor din Ungaria așa-zisă mutilată și din Ungaria-Mare, congresul protestanților, și demonstrația ce-o face asociația Tesz regentului Horthy, cu prilejul împlinirii unui deceniu și jumătate dela intrarea lui în Budapesta.

Ca să se respecte regula, nu se putea să absenteze nici dela aceste demonstrații nelipsiții oaspeți din statele succesoare, aduși cu reducere de transport, dată de inșei statele acestea. Și ca de obicei, organizarea acestor vizite bizare i-a revenit tot Timișorii.

Citim astfel în „Temesvári Hírlap” din 28 crt. un anunț, vestind că s'a pregătit o călătorie cu reducere de cale ferată de 50 la sută, pentru zilele de 26 Sept.—11 Oct., adică exact pentru așa zisa săptămână națională a muncii, și că vizele și reducerea de cale ferată se obțin la administrația acestei gaze.

Ne întrebăm: Nu s'au cumintit organizatorii de vizite

budapestane dela Timișoara nici după lecția ce li s'a aplicat astă vară, când s'a interzis „filereșul” pus la cale pentru săptămâna zisă a Sfântului Ștefan de către banca Centrală din capitala Banatului?

Și cum a putut scăpa atenției oficialităților noastre acest nou „filereș”, organizat de „Temesvári Hírlap”? E mai puțin primejdios acesta, pus la cale dinadins pentru ca să se transporte foști luptători la congresul combatanților lui Takács-Tolvay, decât filereșul de astă vară al băncii Centrale?

Convenția comercială româno-maghiară

Vineri dimineața s'a semnat la ministerul de industrie noua convenție comercială ungaro-română.

După semnare s'a dat următorul comunicat:

Comisiunea mixtă ungaro-română, însărcinată cu examanarea situației schimbului de mărfuri, intrându-se în cursul ultimelor zile la București în vederea stabilirii dificultăților cari au intervenit în cursul ultimelor luni, și-a terminat lucrările.

S'a căzut de acord că divergențele proveniau mai ales din aplicarea tehnică a formalităților de contingentare și că măsuri adecvate trebuiesc luate pentru a ușura posibilitatea realizării tranzacțiilor și a asigura dezvoltarea relațiilor comerciale.

In vederea reglementării definitive a schimbului de mărfuri dintre cele două țări, delegațiile ambelor guverne se vor întruni din nou în Noembrie pentru încheierea unui aranjament pentru o durată mai lungă, pe baza experiențelor ce se vor face prin aplicarea convenției provizorie atuală.

Bibliografie treditistă

Lagărul dela Șipote

Reînvie în paginile unei cărți apărute acum un an și jumătate la Budapesta Moldova calvarului românesc din timpul războiului; o Moldova însă, care e evocată nu ca să s'arate cât s'a suferit pentru ca să ne fie prea scumpă eliberarea românilor robi decât să o putem sacrifica la cea dinlăi război ungurească, ci pentru ca să se afișe în contra noastră. E Moldova prizonierilor unguri din lagărul dela Șipote aceasla Moldova; e tabăra de internare de care autorul cărții, Carol Gartner, se scandalizează și aslăzi că n'a fost cu desăvârșire izolată de contactul cu păduchii exantematicului și de vizitele morții, și că n'a tratat pe deținuți cu cozonac și cu alte bunătăți obișnuite (!?) în lagărele de internare ungurești.

Un pictor despre care aflăm că este dintre cei de seamă (ne asigură despre asta într-o recenzie baronul Urmanczy, cel mai indicat dintre unguri să vorbească despre ororile altora din timpul războiului, pentru că le-a comis cu un asiatism setanic în contra românilor din setul lui când războiul era terminat), și-a dat toată silința să illustreze cu fantazia cea mai macabră evocările cele mai macabre; evocări în cari nu se vorbește firește despre mizeria generală din Moldova refugiuului românesc, căci scopul autorului a fost: să facă pe cititor să creadă că dacă păduchii exantematici au ajuns la Șipote, au ajuns dintr-o neglijență barbară, sau poate chiar comandați, și că se tratau cu mămăligă și cu zeamă goală deținuții unei țări ce huzurea ca în sânul lui Avram.

Ilustrațiile d-lui Komjádi înfățișează deci scene ca din Infernul lui Dante. Un transport de cadavre scheletice depe cari curg sdrănele, tras de alți prizonieri, zoriți de soldații români cu baioneta și cu cravașa. Deținuți cari au fost pedepsiți pentru evadarea nereușită cu legarea afară în zăpadă. Mormane de hoituri neîngropate cu săptămânii. Un ospăț al corbilor și al câinilor pe asemenea hoituri. Etc. Etc.

Cititorii acestor rânduri se vor întreba cu drept cuvânt: De ce s'o fi apucat stimabilul autor al acestor amintiri să-și chinue memoria după ce a lăcut alăția ani de zile, un deceniu și jumătate?

Răspunsul nu e greu de găsit. Orice e bun în Ungaria, și îndeosebi în asemenea vremuri, dacă poate fi folosit ca ațălare în contra noastră. În plus: memoriile vrednicului ungur din osul lui Arpad, Carol Gartner, își au marea lor activitate: lagărul dela Șipote s'a dus, spune dânsul în concluzie, dar a fost transformat în asemenea lagăr Ardealul întreg.

Așa ne asigură și recensentul Urmanczy Nandor, ca să-și încheie recenziile cu un apel desperat: desființați, fraților unguri, această golgotă a suferinții ungurești!

Nu se poate spune nici despre această carte decât ceea ce trebuie spus despre orice scriere de propagandă maghiară: că înțrece marginile cinismului. Iar despre asemenea recenzii ca a domnului baron Urmanczy, că sunt in calificabile.

Cartea lui Gartner s'a scris precum am spus: desprinzând lagărul dela Șipote din toată mizeria ce era în Moldova refugiuului, și prezintându-l ca pe un loc al tuturor mizeriilor și ororilor într-o țară care și-ar fi putut trata deținuții cu plăcintă și cu Tokay. Uită autorul de tot ce s'a îndurat în lagărele de internare ungurești. De pildă, de cei peste trei mii de sârbi cari au murit de foame și de mizerie în cetatea Aradului, ca să nu amintim decât acest caz cunoscut limbii întregi.

Iar recensentul Urmanczy uită, de parcă nu despre dânsul și despre fratele său e vorba, de bestialitatea fără pereche întâmplată la Beliș, în Munții Apuseni, într-o vreme când nu mai era război.

Parcă nu ei doi au ars de viu la 1918 pe cei 42 de moșnegi, de copii și de femei dela Beliș, nevinovați de altceva decât că erau valahii!

Cu asemenea literatură și asemenea recenzii se poate împuia un înfierbântat cap unguresc. Dar cred cei ce le comit, că vor putea vreodată să ajungă cu ele la ceva? Că nu se va ridica glasul morților dela Beliș și al morților dela Arad și din alătele golgoti ungurești, mai presus decât al d-lui Gartner, care, har Domnului, a suferit alăta în lagărul românesc dela Șipote încât peste 15 ani își poate scrie la Budapesta memoriile?

Instigațiile postului de radio din Budapesta

Ni se atrage atenția că într-una din săptămânile trecute, postul de radio dela Budapesta a difuzat știrea că în urma examenului de limba română, 70 la sută dintre membrii corpului didactic maghiar din România au rămas fără slujbă.

Iată cum se răspunde dela Budapesta mărinimiei ce a dovedit-o ministerul nostru de instrucție când a lăsat în slujbă pe absolut toți cei căzuți la examenul de limba română al corpului didactic minoritar.

Știrea mincinoasă a postului de radio din Budapesta nu e nouă. Precum arătăm în articolul prim al acestui număr al „Gazetei Antirevizioniste”, a debitat-o mai înainte cu două săptămâni,

prin a sa revistă „Minorită” dela Geneva, expulșatul dela Oradea Gustav Köver. Care deasemenea n'o fi inventat o dânsul, ci a avut-o de altundeva, adică dela oficiile de muncă ale guvernului unguresc, așa cum totdeauna o-și are celalalt material instigator cu care își încarcă paginile revistei sale mincinoase.

Să adăugăm în loc de orice alt comentariu, că delegatul Ungariei dela secția a II-a a Ligii Națiunilor d. Mengele, a avut obraz să ceară intervenția Ligii în contra răspândirii de știri mincinoase, exact atunci când postul de radio din Budapesta se făcea în asemenea chip revoluționar ecoul minciunilor din publicația geneveză a d-lui Köver!

Dela Liga Antirevizionistă

„Administrația Română”, organul asociației notarilor comunali din România, care apare la Timișoara, roagă călduros în numărul său depe Sept. pe toți domnii notari din Ardeal, să caute, fie la persoane particulare fie în diferitele biblioteci, documentele din care să relese cât mai evident contiuitatea neîntreruptă și drepturile românești în aceste ținuturi. Documentele urmează să fie trimise de urgență comitetului Central al „Ligii Antirevizioniste Române”, Str. Biezoanu No. 25.

Aceiași revistă, ca organ al notarilor din România, roagă stăruitor pe d-nii notari din Ardeal să lămurească pe sătenii asupra marelui rol național și educativ pe care-l are Liga în apărarea drepturilor sfinte ale românismului asupra ținuturilor revenite Patriei mame, și să-l îndemne să se înscrie în Ligă.

Un jubileu gazetăresc la Arad

Confratele arădan „Ecoul” a intrat de Joi, 27 Sept., într'al zecelea an de existență.

E un record cu atât mai impunător, cu cât e nregistrat la un capăt de țară desrobită cărui partidele politice, singurele cari ar fi să poată asigura aici, în condițiile date, o presă românească, nu l-au putut da după răzrepetate încercări nici o gazetă cu durabilitate. Succesul acesta al confratelui „Ecoul” este deci cu atât mai vrednic de admirație. Este izbândă unei străduințe și stăruințe individuale, și este izbândă unei independențe tenace și a unei atitudini românești dintre cele mai dărză, păstrate cu cea mai mare tărie.

Il urmă „Ecoului” și conducătorul său, d-lui Const. I. Ștefănescu, toată izbândă în lupta românească ce o duce.

Încă o vorbă umflată

Am arătat în numărul nostru din urmă, că oaspeții elvețieni ce i-a avut săptămâna trecută Ungaria, s'au cam întrecut cu glume, făcând declarații revizioniste.

„Pesti Hirlap” din 21 Sept. crt. ne dă o nouă informație despre ei, arătând că s'au din partidul liberilor cugetători (deci ați înțeles!), și că s'au dus la sediul Ligii Revizioniste, unde faimosul fost ministru G. Lukács li-a ținut o conferință treditistă, arătându-le „nedreptatea” ce s'a făcut Ungariei prin tratatul de pace.

Lui Lukács li-a răspuns un deputat, Othman Bieber, făgăduind că oaspeții se vor achita de buna primire, făcând propagandă Ungariei. Și, adăugă „Pesti Hirlap”, a încheiat „subliniind în special rolul vrednic de laudă ce și l-a fixat Ungaria în stăvilitrea bolșevismului, rol care va fi îndeobște apreciat în Elveția”.

Dacă nu s'a gândit la Ungaria lui Bela Kun, deputatul elvețian s'o fi gândit de sigur la latifundii și la celelalte medievalisme ungurești, cari pregătesc populația Ungariei pentru o nouă ispravă ca aceea dela 1919.

O vorbă ungurească de pre revizuirea funcțiilor narilor dela noi

În ziarul budapestan „Magyar-ság” dela 21 Sept. crt. s'a publicat o corespondență dela București, în care se spun despre decretul de simplificare a aparatului administrativ următoarele:

„Legea (adecă decretul, n. tr.) revizuirii nu se poate aplica pentru o mie și unu de motive. Întâi de toate, pentru că n'ar mai rămânea slujbași de neam românesc, în schimb ar trebui (adecă ar însemna, — n. tr.) să se definitiveze toți ungurii cari n'au fost încă dați afară.”

Cu toată exagerarea ce se cuprinde în acest citat (în cei privește pe funcționarii români cari ar mai rămânea în slujbă

în provinciile de dincoace Carpați, în urma revizuirii), toată mistificarea ce o comparte a doua a citatului (referitor la darea afară din aparatul administrativ următoarele), corespondența dela București, al gazetei pestane a spus un lucru de grav, pe atât de real, pe cât de românesc a spus-o deasneea, în răzrepetate rânduri, revizuire așa cum a fost revizuită, va duce la o desnașzarea a aparatului funcțional din provinciile desrobite. Avertizarea aceasta a publicității o exagerare, iată, însăși presa budapestană s'arale că nu s'a exagreat în Decr. să se ia aminte.

Avertisment nemțesc episcopului Pacha

Cei cari au urmărit sforțările ce le fac germanii din Bănat și Crișana ca să se scape de proselitismul ce-l continuă și azi printre ei unelele treditiste ungurești, au rămas nu odată mirați de sprijinul ce-l dă agenților pan-maghiarismului episcopul catolic al Timișorii, din întâmplare de origine nemțească, P. S. Sa Pacha.

Cazul dela Arad e mai mult decât convingător. Germanii din acest oraș, scandalizați de purtările șoviniste ale conducătorilor maghiarizați ai bisericii lor u-zurpate, au intervenit anul acesta la vladica Timișorii, ca să le dea preoți de legea lor, și P. S. Sa a răspuns delegației că „nu-i trebuie politică n biserica — să-i dea nemții pace!” Germanii din Arad i-au și dat de atunci pace, și-și duc lupta de emancipare de capul lor, încet dar foarte sigur.

Acum s'a repetat acest afront episcopesc, într'un chip și mai grav, la Șiria.

În satul lui Slavici sun din secolul trecut o mână de minoritari (Fabian Gábor, în volumul al II-lea al „Descrierii județului Arad”, rămas în manuscris la Palatul Cultural din Arad, scrie la pag. 87, la 1835, că Șiria se sporește „de câțiva ani cu coloniști unguri, germani și slovaci, ce se nmulțesc zi de zi”). Ungurii s'au întărit mereu, pe vremea stăpânirii ungurești, în dauna germanilor, a slovacilor, a românilor, dar niciodată așa de mult și de alarmant ca în atît de huliță epocă românească, în care au putut fi cu puțină provocări ca acelea ale celăleanului străin Gründl, sau ca ale așa-zisului „club catolic”.

Ofensiva aceasta pan-maghiară a scos din răbdări populația românească, iar pe germani i-a slilit să treacă la o contraofensivă. Acțiunea de emancipare a germanilor o duce un dascăl Niesl, care a reușit să impună comunității catolice să-și aleagă un comitet parohial cu sentimente nemțești. Urmarea au fost demersuri

la vladica Pacha, ca să facă preotul ungarizat Franz Teller pe capelanul său maghiaron fan Meixenberger să se poarte în sens nemțesc. Episcopul răspuns printr'o scrisoare la mâna delegației, cătră ce maghiaroni din fruntea parohiei. Scrisoarea a fost deschisă, drum, și a urmat o seziș parchetului, din partea parohiei Teller, pentru violare de seziș. Lupta dintre emancipați și maghiaroni a luat apoi aspect dramatic. Până când, în 26. din urmă, episcopul Pacha văzută nevoit să nlocuiască preotul și pe capelanul parohiei, dar ca totuși să nu triumfe iremanismul, a înlocuit și comitetul parohial care îl hărțuia pe Teller și pe Meixenberger, cu un comitet provizoriu de trei, numit sprânceană.

Aflăm despre acestea dintr'un reportaj al numărului din 26 Sept. crt. al lui „Arader Zeitung” care spune acolo, că deși Teller e un șvab din Iecica-Mare iar Meixenberger din Triebswetter, că de pe maghiaroni și luptau în co- intereselor poporului german. Apoi: că „aula episcopescă care stă încă pe punctul de dere că poporul n'are drept ci numai datorii, a dat val și comitetul parohial al St. majoritatea populației”. Pe urmă: că „se ncepe vechiul cântec al Leyer beginn”: aula episcopescă, precum a făcut și legendaria Mariafeld și la Orășoara, că păsa alăta voința poporului ngur faptul că a dizolvat comitetul parohial ales, până ce va reușita dată să înghiebeze un comitet parohial care să-i fie într-un supus și să nu facă nimic de ce-i spune aula episcopescă.

Stăruitul reportajului din „Arader Zeitung” se cuvine repetat, dus din cuvânt în cuvânt: „În

„Ca ultim rezultat, suferă de această dictatură bisericească biserica însăși, și în diferite smuntăți sunt deja mișcări ca Astăzi nu se plătească impozitul cîoerai decât dacă se schimbă în totuți comunității bisericești, ca y, a premul lor să nu fie predat, respectiv aula episcopescă, din duneră comunității, adică măsese brili înșiși ai comunității.”

DIN RAIUL HORTIST

— Impozite mai mari ca oriunde, licitații, etc. —

Asociația generală a negustorilor din Ungaria a ținut astăzi o anchetă relativ la impozite. S'a arătat cu acest prilej că relația ziarului „Magyarság” (n. 19. I) că la Budapesta sunt de feluri de impozite, și că ele 18 percepții ale capitalei financiare impozitele fiecare după capital său, în alt și alt fel.

Din „Magyarság” dela 6 Dec. 1932: Fiscul a scos la licitație 50 de vite ale gospodariilor din Keszthely, și le-a dus la Kisbér, unde s'a vândut. Fiindcă nu s'a găsit cumpărător pentru nicio singură vită, cireada a fost dată napoi sâtenilor.

În același an (cf. „Uj Nemzet” din 24 XI) s'au luat două aci ale sâtenului Csikai Mihai în Mentelek, ca să fie vândute la Keszthely la licitație pentru restanță de impozit de 500 de pengő. Gospodarul s'a luat după amenii fiscului, i-a ciomegit și l-a luat vitele napoi.

Din „Magyarság” dela 11 XI. 1932:

Restanțele de impozite au fost în anul 1931 în județul Pest de 87% din totalul prevederilor. În anul 1932 s'au ridicat la 93%. Adecă nu s'a putut încasa decât 7%.

În județul Vas restanțele au fost în anul 1932 de 75.3% (cf. „Uj Nemzet” din 12. XI a celui an), iar în toată țara de 235 milioane pengő (cf. Pesti Hirlap, 10 XII).

Din pricina restanțelor — căci în loc să le fi micșorat printr-o scădere a impozitelor, le-a sporit cu impozite noi, — guvernul Gömbös, abia înscăunat, l-a pus pe ministrul Imrédy să facă contribuabililor lecții de morală fiscală. „Magyarság” din 14 XII 1932 i-a dat d-lui Imrédy următorul răspuns:

„Morală fiscală atât de mult trimbițată, pe care ministrul de finanțe ar vrea s'o întroneze în Ungaria, nu se poate împământenii decât dacă se desființează nedreptățile repartiziilor sâtenilor publice. Nu poți pre-

dica morală fiscală celui contribuabil, a cărui colibioară dela țară de două camere e impusă cu impozit pe casă de 400 de pengő și cu impozit adițional aproape la fel de mare (deci de două ori câte 12 mii de lei, — n. tr.), sumă cu care poți să cumperi o casuță, dacă ai bani în numerar”.

În continuare „Magyarság” atrage atenția ministrului de finanțe să nu facă morală celor dela sate, ci să caute evaziunile fiscale acolo unde sunt, la orașe, la domni.

Cu trei săptămâni mai înainte, la 25 XI, „Magyarság” a mai atins această chestiune, a nedreptei repartiziilor a impozitelor, spunând în fruntea rubricii sale economice că impozitul celor cu moșii și cu venituri uriașe este revoltător de mic, și că evaziunile fiscale ale acestor contribuabili sunt foarte la modă, totuși ministrul de finanțe vine să facă morală sâtenilor, și să dea ordin ca să li se liciteze vitele.

Alte statistici despre latifundiile din Ungaria

Datoriile latifundiarilor — Latifundii trecute în mâni ne-maghiare —

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” a publicat la 13. IX. 1932 o informație despre datoriile latifundiarilor, arătând următoarele: 26.000 de hectare ale episcopilor romano-catolice au datorii de 3 milioane de pengő, deci 101 pengő de hectar. 408 mii de hectare din teritoriul fidei-comisuriere au o datorie de 35 milioane, deci de câte 86 pengő de hectar. 49.000 de hectare municipale au o datorie de 17.6 milioane pengő, deci de 70.8 pengő de hectar. Alte 124.000 hectare au o datorie de 13 milioane pengő, deci de 107.8 pengő de hectar. 41.000 hectare ce se află în mâinile societăților anonime, au datorii de 2.5 milioane pengő, deci de câte 541.3 pengő de hectar.

Instrăinarea latifundiilor

Statistica aceasta explică de ce reacționarul guvern al generalului Gömbös a venit deunăzi cu legea a conversiunii. Iată însă o altă statistică a proprietății agricole, care ne arată că dacă feudalismul maghiar se va încălța să nu facă dreptate miliunelor de proletari agricoli din țara regentului Horthy, proprietatea ungurească va ajunge toată în mâini străine. Și să se sezeze, că irendentismul are un mare rol în această instrăinare; poate că trebuie căutată și aci explicația cuceririlor ce le face revizionismul în anumite țări apusene. Astfel, în „Magyarság” din 3 decembrie 1933, directorul acestui ziar, deputatul Ștefan Milotay, arată următoarele în articolul „Spre o lume nouă”:

În ajunul războiului, precum și din statistica dela 1914 a

bancocrației maghiare, cinci bănci dețineau 80 la sută din capitalul imobiliar al Ungariei. 80 de procente din capitalul băncilor și caselor de păstrare din provincie erau în mâinile acestor bănci, și tot ele stăpâneau 300 dintre marile întreprinderi industriale. În timpul războiului și după război, această concentrare capitalistă și industrială s'a făcut într'un tempo și mai accentuat, până a ajuns la desăvârșire, punând țara la discreția câtorva carteluri.

După statisticile publicate de Tiberiu Szadeczky-Kardos în no. din Mai 1933 al lui „Közgazdasági Szemle” — arată în continuare Milotay — numărul contribuabililor cu venituri între 50—100 de mii de pengő s'a ridicat în anii 1928—1931 dela 753 la 1240, iar al celor cu venituri peste 100 de mii de pengő dela 216 la 447. Cine sunt acești îmbogățiți, — se întreabă Milotay, adăugând că după statisticile lui Iuliu Sziptly, venitul național a scăzut dela patru miliarde cât era în 1928, la două miliarde și jumătate. S'au recrutat acești îmbogățiți din clasa nemțească sau a funcționarilor?

Cine deține pământurile

Iată răspunsul:

După datele publicate de Ladislau Levatich în no. din Martie 1933 al lui „Közgazdasági Szemle”, în anii 1924—1926 erau în Ungaria 3287 de întreprinderi industriale, și dintre patronii lor 1349 erau evrei, 1159 catolici și 520 protestanți, cifre inexacte însă — spune Milotay — fiindcă s'au trecut în statistică nu acționarii, ci directorii.

Apoi:

După un studiu recent al lui Nic. Motolcsy, despre care ni se spune că a făcut senzație, marea proprietate agrară ungurească are următorii proprietari: 1417 evrei dețin actualmente latifundii de 509.764 hectare, iar după statistica dela 1920, arendașii evrei cu moșii de peste 100 hectare erau în număr de 1030, reprezentând 35.4 procente din totalul arendașilor. Dacă ținem seamă de converși și de cei netrecuți sub numele de evrei în statistici — spune în continuare Milotay — vedem că proprietarii și arendașii evrei dețin mai bine de un milion și jumătate de hectare, adică, că din totalul de 5 milioane și 300 de mii de hectare al moșilor de peste 500 hectare, dețin fie ca proprietate fie în arendă un milion și jumătate de hectare. Iar dacă scădem întreprinderile forestiere, cu un milion 400 de mii de hectare, dintre care numai 5 la sută sunt arendate, ajungem la surprinzătoarea constatare că, dintre moșiile arabile de peste 500 de hectare, sunt pe mâini evreiești peste 47.5 la sută.

Milotay încheie aceste precizări cu constatarea că, la 1920, erau 252.000 de lucrători agricoli cari au șomtat tot anul, și că de atunci numărul țăranilor șomeri a crescut în chip alarmant.

Abonamente:

Pe un an 160 lei
Pe șase luni 90 lei
Pentru autorități, instituțiuni, întreprinderi 600 lei.

Un antropolog budapestan despre așa-zisele moaște koșutiste dela Arad

Precum am arătat în numărul al treilea al „Gazetei Antirevizioniste”, la Budapesta se face iarăși propagandă ca să se aducă în Ungaria, spre a li se da o cinste irendentistă, așa-zisele moaște ale comandanților execuțaji la Arad ai revoluției lui Kossuth, descoperite la comandă budapestană de profesorul de istorie al partidului maghiar Kara Győző.

Se vede însă că li-i sortit „moaștelor” lui Kara să pătească ghinioane după ghinioane. Abia a publicat „Uj Magyaraság” (noul ziar al lui Ștefan Milotay și al lui Tiberiu Eckhardt) trei articole pentru transportarea la Budapesta a faimoaselor moaște, că a și sărit un autorizat, ca să tempeze zelul gazetei irendentiste. În n. 20 Sept. crt. al gazetei lui Milotay a apărut astfel o întâmpinare a antropologului dr. Ludovic Bártucz, care reduce descoperirea lui Kara Győző, prin îndoielile ce și le exprimă și prin certificatul ce-l dă modului cum a făcut bătrânul profesor săpăturile, la un mare zero.

Bártucz e un antropolog cu cunoscute legături cu finutul Aradului. În Monografia județului Arad a publicat un studiu de antropologie arădană, care s'ar cuveni cercetat de oamenii noștri de știință. La 1912 a fost la Arad, și a desgropat osemintele a doi dintre koșuțiștii execuțaji aici. Era deci unul dintre cei mai autorizați să se pronunțe despre preținsele descoperiri ale d-lui Kara.

Și iată ce spune despre ele: Constată că săpăturile n'au fost făcute de oameni specialiști, din care cauză recunoașterea științifică a desgropațiilor va fi foarte anevoioasă. „După câte știu eu (spune d. Bártucz) cea mai mare parte a oaselor s'au prăpădit sau s'au stricat, și astfel au pierdut mult din valoarea lor pentru o cercetare științifică”. Dacă n'nt'adevăr osemintele ce s'au desgropat sunt ale koșuțiștilor execuțaji, ar urma să se facă identificări, ceea ce, pe bază antropologică, se poate face mai presus de îndoială.

D. Bártucz arată apoi, că s'a mai vorbit și altă dată despre asemenea descoperiri. Acum 20 și doi de ani l'a trimis dela Arad o ladă întreagă de oase, „despre cari, însă, am fost nevoit să constat pe baza examinărilor științifice că nici nu-s oseminte omenești, ci oase de cal. La așa ceva nu e ngăduit a expune națiunea!”

(De astă dată celui ce va examina osemintele scoase la iveală de d. Kara, li pot fi rezervate surprize și mai și decât acum 20 și ceva de ani d-lui Bártucz. Reamintim că d. prof. Nestor Covaci a descoperit printre ceea ce spunea d. Kara că-s resturi de spânzurați, niște fecale putrezite. Adecă pe limba noastră cea de toate zilele *ballgă*).

În continuare antropologul, Bártucz arată că d. Kara trebuia să-și facă săpăturile în colaborare cu niște specialiști. „Într'adevăr: în această chestiune nu se poate decide

decât cu participarea specialiștilor. Trebuie dovezi obiective și dovezi de observație. Ar trebui, d. e., un proces verbal punctual, în care să stea scris: unde și, precis, în ce situație au fost găsite oasele, ba ar trebui și desene și fotografii despre aceasta. E vorba de executări prin spânzurătoare, deci trebuie știut precis, în ce poziție s'au aflat inelele gâtului, căci în cazul unei morți prin strangulare, suprafețele musculare ale inelelor nu se pot atinge între ele. Aceasta e una dintre principalele caracteristici ale morții pe spânzurătoare, ceea ce ar dovedi totodată că osemintele ce s'au găsit sunt intr'adevăr sau nu ale eroicilor generali spânzurați. Din punctul de vedere al identității, ar fi trebuit măsurate oasele lungi încă în poziția originală, și din aceasta s'ar fi putut stabili înălțimea originală a corpului. Iar pentru stabilirea vârstei, ar fi trebuit examinate de către specialiști craniile”.

D. Bártucz dă apoi ca exemplu cum a desgropat d-sa la 1912 pe generalii Lazar și Schweidel: Când a dat peste întâiele oase, a săpat de jur împrejur mormântul, l-a îngrădit cu scânduri, a vârit pe de desupt o tablă de fier, și a transportat totul cu pământ cu tot, la muzeul din Arad, unde a pus desgropătura să se usuce, și numai apoi s'a apucat să facă măsurători, examinări și să combine oasele răvășite. „Toate acestea sunt foarte-foarte importante, ca să poată fi stabilită identitatea. Mă tem că la ultimele săpături (ale d-lui Kara, n. tr.) toate acestea n'au fost executate acolo la Arad”.

„Aș socoti absolut necesar să se sape în prezența unui antropolog specialist tot teritoriul cu pricina, pentru că (după câte știu eu) nici n'au aflat toate cadavrele: peste al generalului Knezics așa știu eu, n'au dat încă. Mormintele, după toate probabilitățile, au mai fost corobăite, sau atunci când s'a reparat la 1882 digul, pe locul mormintelor, sau când s'au luat de-acolo osemintele lui Damyanich și Leininger. În astfel de chestiuni nu-i deci de ajuns o probabilitate, ci trebuie absolută siguranță, care să se poată dovedi științifice. Iar de vreme ce săpăturile au ajuns până unde au ajuns, e de dorit ca înainte de-a se lua vreo hotărâre, toate oasele găsite acolo să fie luate în amănunțită cercetare antropologică, pentru că nu care cumva să greșim. Dar în acest caz sunt necesare și procesele verbale ale săpăturilor”.

Critica aceasta autorizată i-atât de categorică, încât din parte-ne nu mai avem nimic de adăuga.

Cum își câștigă aderenți și bani Liga Revizionistă

„Budapesti Hirlap”, semioficiosul guvernului maghiar, a publicat la 3 Oct. 1933 știrea, că primarul Budapestei, Sipőcz, a dat poruncă tuturor șefilor de instituții atârândoare de primăria capitalei, să ordone subalternilor să între în Liga Revizionistă.

Un energic glas unguresc în contra fidei-comisurilor

Adecă: în contra moșilor nemeșești a căror vânzare și împărțire e oprită de veacuri prin lege

Ca adaos la statistica ce-am publicat-o în primele două numere ale „Gazetei Antirevizioniste”, a latifundiilor și fidei-comisurilor mai mari de 3000 de iugăre, se cuvine să reproducem ceea ce s'a publicat despre aceste moșii nemeșești sub semnătura lui Hegedüs Loránt, la 20 Sept. crt., în oficiosul „Ligii Revizioniste” „Pesti Hirlap”.

Scrie Hegedüs Loránt:

„Dacă am avut vreodată dreptate în viața publică maghiară, a putut fi atunci când am colindat coloniile din America, Slavonia și România ale ungurilor emigrați, și am ajuns la concluzia că unul dintre principalele motive ale pierzaniei noastre este nedreapta repartitie a pământurilor și îndeosebi sistemul predominant al moșilor LEGATE (adecă ce nu se pot vinde și împărți, — n. tr.).

„Când a venit peste noi războiul, am avertizat încă odată cu glas mare, meditănd în mijlocul luptelor asupra viitorului nostru, că trebuie să ne grăbim să schimbăm noi SINGURI această latifundiară și în parte feudală rânduială, căci altfel ajungem la pierzanie.

„Temeiul raționării mele era, că după statistica maghiară agrară 19 milioane și 300 de mii de iugăre cadastrale din teritoriul Ungariei Mari erau moșii LEGATE, și excludeau 33,5 la sută din întreg pământul Ungariei, și 40 la sută din pământul Croației, dela libera câștigare (de pământuri, — n. tr.), dela libera moștenire și dela libera născuță. Și mai greu apăsă în cumpănă faptul că 2 milioane și 300 de mii de iugăre din teritoriul LEGAT erau pământuri arabile.

„Adăugam: «și mai grav e însă, că salvarea noastră de proprietăți sau îmbalsamarea noastră (pe românește: sistemul acesta de proprietate inalienabilă, n. tr.) este după provincii tocmai contrară și progresului gospodăriei intensive apusene, și cerințelor necondiționate ale așezării ET-NICE a ungurimii». Politica de proprietate ungurească a atăcat tocmai în ACEST PUNCT interesele străbune ale rasei noastre, față de orice altă politică de proprietate.

„Acuma însă trăim în Ungaria mutilată, și precum am profețit atunci, în cartaa mea care se înfișura «Viitorul ungurimii după război», că sfârșitul războiului va aduce în toată lumea o reformă agrară, totașa s'a întâmplat și la noi. Că n'am făcut-o însă așa cum trebuia, e altă socoteală. E lucru sigur că micile proprietăți s'au sporit, și că s'au satisfăcut într-o anumită măsură nevoiașii, dar fără nicio noimă, fără nicio cumpănă, și anume nu în acele părți ale țării unde ar fi fost mai mare nevoie.

„Dar statistica noastră nu s'a schimbat mai cu nimic tocmai în ce privește mo-

șiile LEGATE, cari înseamnă încremenirea și excluderea dela proprietate. Anume, după statistica ultimă, adecă dela 1932, repartitia moșilor mai mari de 50 de iugăre cadastrale e următoarea: ele ocupă 8.610.814 iugăre cadastrale din teritoriul țării (care după cum am arătat în numărul I al „Gazetei Antirevizioniste”, este de 15.932.418 iugăre cadastrale, — n. tr.); patru milioane și 700 de mii de iugăre (din cele 8.610.814, — n. tr.) sunt moșii libere (adecă, cari se pot vinde, — n. tr.), în schimb trei milioane și 800 de mii de iugăre sunt moșii LEGATE, cu alte cuvinte proporția moșilor LEGATE, mai mari de 50 de iugăre, este de 47 la sută.

Hegedüs încheie spunând că ia

din nou atitudine în contra fidei-comisurilor, acum când poate că reforma lor va veni în discuție (aluzie la promisiunea de astă-vară a generalului Gömbös), deoarece atotputernicia fidei-comisurilor „ni-a mai adus odată pieirea, și nimeni nu poate explica de ce n'am mai pieri odată din cauza asta, mai cu seamă că între timp — precum o arată fiece statistică agrară — moda latifundiilor și îndeosebi a celor uriașe a dispărut în toată lumea, căci s'au dovedit economicește forme de întreprindere inutile. Deci dacă chiar și'n Ungaria-Mare sistemul de proprietate latifundiar ni-a pricinuit o primejdie atât de extraordinară, această primejdie există cu atât mai vârtos astăzi, când se opune (sistemului latifundiar, — n. tr.) întreg progresul agrar”.

Importul de cărți budapestane în România

— Dela mistificările d-lui Eckhardt, la milioanele d-lui Darvas —

Șeful delegației maghiare dela Liga Națiunilor, Tiberiu Eckhardt, s'a plâns la secția a șasea a Ligii împotriva statelor succesore și în special a României, că opresc orice legătură culturală între Ungaria și între minoritățile lor ungurești, interzicând importul de cărți budapestane științifice, chiar dacă nu e vorba de cărți ungurești, ci de opere de două mii de ani, ca de pildă ale lui Anagoras. Și a amenințat domnul Eckhardt: că dacă secția culturală a Ligii nu intervine drastic, d-sa va aduce cazul în consiliul plenar al ociei Sății Națiunilor.

Șeful delegației maghiare i-a răspuns așa cum trebuia ministrul dela Geneva al Cehoslovaciei, arătând că nu-i vorba de oprirea importului de cărți științifice, ci numai de al unora în cari editurile maghiare au intercalat lucruri iredentiste. Și a atras atenția că Ungaria urmărește prin

intervenția aceasta a sa să introducă în statele succesoare cărți de școală, cari deși poartă autorizația ministerului de instrucție unguresc, tratează Slovacia, Ardealul, Bănatul, Voivodina, ca făcând încă parte din Ungaria.

La obiecțiile ministrului cehoslovac Ossusky noi vom adăuga atâtea numai:

Cilitorii acestor rânduri să compare ceea ce a spus Tiberiu Eckhardt, cu cele ce le-am reproduș în pagina a patra a numărului nostru din gazeta budapestană „Uj Magyar-ság”. E vorba acolo de averile de milioane ce și le-a făcut cu importul de cărți budapestane în România fericitul concesionar al acestui import, d. Darvas dela societatea „Slova” (fosta „Pallas”).

Cum a putut să facă omul „Slovei” atâtea milioane din importul de cărți budapestane, dacă acest import e oprit în România?

INFORMAȚIUNI

Abonamentele la

„Gazeta Antirevizionistă”:

Pe un an — — — 160 lei.
Pe șase luni — — — 90 lei.
Pentru autorități, instituțiuni, întreprinderi 600 lei.

Autoritățile franceze au hotărât alaltăieri expulsiunea supusului român Pula Dumitrescu.

Insărcinatul de afaceri la București al Rusiei sovietice, d. M. Ostrowsky, va sosi în România la mijlocul lunii Octombrie.

Ministerul instrucțiunii aduce la cunoștința membrilor corpului didactic de toate gradele, că nu se mai primește la minister nicio cerere de detașare, transferare sau numire.

Toți membrii corpului didactic trebuie să fie prezenți la posturi. Cei cari nu vor fi găsiți la slujbă, vor fi sancționați.

La București a fost arestat un oarecare Ioanici, fost patron al buletului dela Cercul Militar, pentru că a încercat să otrăvească pe ofițerii ce iau masa la cerc. Se crede că e vorba despre o răzbunare dementă, încercată din pricină că i s'a luat arestatului bufetul Cercului Militar.

Să fie adevărat?

După echipa de elvețieni venită deundzi în Ungaria ca să se lase amăgită de atențiile iredentel, a sosit acum în capitala ungurească și o echipă de francezi — deputați și ziaristi — dornici de vengherci și de vin de Tokai.

Conducătorul echipei e deputatul Saulier, vicepreședintele comisiei pentru afacerile externe a Camerei franceze.

Abia descins la Budapesta, d. Saulier s'ar fi grăbit să facă lui „Uj Nemzedék” niște declarații ciudate, pe cari „Erdélyi Hirlap” dela Arad le reproduce astfel în numărul său dela 27 Sept., CULESE CU CEA MAI IZBITOARE LITERĂ:

„A spus că diplomația postbelică a făcut o mare greșală când n'a prevăzut ce grave consecințe va avea îmbucătățirea monarhiei austro-ungare. Monarhia, ca unitate economică, a cores-

puns întru toate pr

pasirii pașnice a p
poarelor dunărene
Nu ne îndoiim că șeful
chipei de excursioniști
cezi va fi spus budape
lor vreo vorbă măgulito
deorece atențiile propa
distelor Ungariei costă c
Știm însă că nu mai dep
decât acum zece zile
desmințit niște declarații
felul acestora, puse de p
budapestană în gura un
englez. Deci așteptăm o
firmare sau o desmințir
dlui Saulier, pentru că nu
putem închipui o atât de
dentă deosebire de veni
între un vicepreședinte de
misie parlamentară fran
a afacerilor externe, și i
ministrul de externe al Fr
ței.

Iar până atunci, atrage
atenția asupra apucătur
gazetei maghiare dela Ar
care nu s'a mulțumit să
producă o declarație că
ceasta fără s'o fi contr
ci a tipărit-o cu literele
mai provocatoare.

„Istoria românilor” a d-lui Seton Watson

Marele nostru prieten din Anglia, profesorul universitar Seton Watson (Scotus Viator) a dat de curând la iveală o lucrare cu adevărat monumentală: „Istoria românilor din timpul romanilor și până la înfișăptuirea Unirii”.

Cartea d-lui Seton Watson a fost recensată zilele trecute de marele publicist englez Wickham Steed, în ziarul „The Observer”. Iată ce spune, între altele, în recensia sa, renumitul publicist:

„Dacă o față anume a acestei luminoase opere merită o atenție specială, este aceea care despre partea importantă pe care a jucat-o dealungul secolelor „țara de dincolo de păduri”. Sunt puține capitole atât de dureroase în istoria vreunui popor, ca sforțările pe care le-au făcut maghiarii, saxonii și secuii spre a ține plebea română într-o robie de neînchipuit, într-o adevărată sclăvie, aproape negându-le starea de om”.

„Această carte se termină la tratatele de pace, și cu toate că se oprește de a analiza faptele de după război, arată în mod convingător, că felul cum s'a înstaurat pacea în sud-estul Europei nu a fost un accident, ci o rezultantă a forțelor istorice și a împrejurărilor pe care oamenii de stat dela Paris nu le-au putut ignora și peste care n'au putut trece. Ea dovedește deasemeni că maghiarii, mai mult decât orice alt popor, au fost răspunzători de sfărâmarea țării lor și de-a întregi monarhii austro-ungare. Cartea nu spune ceea ce o lungă experiență și anumite cercetări mă fac pe mine să cred că în chestiunea vinovăției războiului, cercetată până în adâncuri, mlopla și aroganța oligarhiei maghiare își asumă o mare parte. Această constatare stă dincolo de scopul unei lucrări care

este esențial o lucrare de en
ție, dar cartea în sine este de
înștiințare împotriva nebulim
a încerca distrugerea spiritului
distrugerea prin persecuția
unul popor înzestrat și indese
tabil.”

„Iredentism textil”

Ziarul „Prager Pesse” anunșă numărul său din 18 crt., că dapești Hirlap” laudă măsurile s'a luat ca să se coase pe forma elevilor din școlile Ungaria o emblemă iredentistă. La știrea ziarului din Pragă cuvine să adăugăm ceea ce publicat în „Magyarság” din crt. despre măsura aceasta. ZM budapestan îi dedică groștii poziții un articol foarte interesant intitulat: „Iredentism textil”, și între altele:

„Iredentismul s'a transformat în începutul secolului trecut în iredentism retoric, au apărut și căzut pe capul societății ungurești, povestiri și romane, înființat tovarășii de cafea s'a nceput să se construiască prin care s'a ntrupat ideea aceasta. Iredentismul a trebuit să acomodeze împrejurărilor, și știilor existente, lumii sensibile și intelectuale a maghiarimii pretențiilor ei.”

„Acum, fiindcă s'a nceput să se construiască naționa a muncii, apar pretutindeni cardo prin cari se accentuiază trebuie cusute pe haine maghiarești, ba chiar și embleme iredentiste, pentru că să se exprime și prin veșminte speciala conștiință maghiară. Din parte-ne n'ar de spus despre aceasta decât: Nu poți să ntemeiezi un popor pe acest iredentism care se născă prin veșminte externe prin gesturi, prin embleme, și poezii”.

Taman la zi 'ntâi!...

Precum am arătat și 'n numărul trecut al „Gazetei Antirevizioniste”, agenții din presă depe stradă ai irendentei maghiare au acreditat la noi că în Ungaria lefurile se plătesc la timp, și anume trimise pe ziua 'ntâi a lunii cu poșta. — deși realitatea este că numeroase categorii de funcționari nu-și primesc salariul cu lunile.

Adăugăm la dovezile din numărul trecut următoarele:

Ministerul cultelor și al instrucțiunii publice a pus deunăzi în vedere că dascălii confesionali vor fi plătiți pe viitor de minister, în impozitul cultural, care urmează să fie încasat de-aci 'napoate nu de autoritățile bisericești, ci de fisc. Măsura aceasta s'a luat din cauză că lumea refuză să plătească impozitul cultural, întrucât învățătorii confesionali au ajuns de câțiva ani să nu mai fie achitați decât cu întârziere, cu întârzieri îngrozitoare.

În legătură cu aceasta, „Magyarság” dela 20 Sept. crt. arată că unele autorități bisericești au răgăduit dascăliilor că le vor plăti la timp, dacă dau declarație că renunță la încasarea prin fisc a impozitului cultural. Unii învățători au acceptat.

Ziarul citat spune în continuare că a primit dela învățători mai multe scrisori, prin cari cer să se achite de urgență restanțele, și că dacă se mai adună lefurile neplătite, „restanțele vor fi așa de mari încât oricât ar da zor ministerul cultelor, încasarea se va izbi de greutăți, și foarte ușor s'ar putea întâmpla ca în caz de execuție poporul să se întoarcă împotriva școlii”.

Relatarea aceasta a lui „Magyarság” se încheie spunând că chestiunea învățătorilor confesionali se va desbata pe larg la congresul dascălesc din toamna aceasta, și că deasemenea se va discuta chestiunea învățătorilor comunali, „dintre cari mai mulți au restanțe de câte 800—1000 pengő” (adeacă de câte 24—30 lei).

A doua zi, la 21 Sept. crt., „Magyarság” a publicat un arti-

col intitulat: „Notarii comunali nu-și primesc nici acum regulat salariile”, și a arătat pe baza raportului anual al Asociației notarilor, întocmit acum, că:

„În foarte multe locuri notarii își capătă neregulat retribuția. Sunt mai multe comune de aceea, unde notarul nu-și capătă de 6—8 luni retribuția întreagă. Ministerul de interne a luat dispoziții în unele cazuri ca să se plătească salariile restante, dar sunt încă în jară sute de notari ale căror restanțe fac multe mii de pengő”.

Raportul Asociației notarilor mai stăruie asupra nenumăratelor amenzi ce se aplică notarilor înosebi de ministerul de finanțe, dacă nu-și pot împlini îndatoririle la timp. E vorba deci de îndatoriri în legătură cu încasarea impozitelor, dată 'n atribuția notarilor.

Apoi subliniază că lucrările notarilor sunt foarte mult îngreunate de faptul, că „reguliile de drept se schimbă mereu, rezolvarea și soluționarea (actelor administrative) e aproape din săptămână 'n săptămână alta și alta”.

La examenele de limba română ale funcționarilor administrativi din orașul și județul Arad, ținute săptămâna aceasta, s'au prezentat 137 de inși, dintre cari 39 dela primăria Arad, 17 dela prefectură și restul din administrația județeană externă. Trebuia să se prezinte la examen 147, dar 10 erau în concediu sau s'au eschivat. Rezultatele examenului nu s'au comunicat încă. Comisia de examinare a fost compusă din d. prefect dr. Ioan Groza și din d. Ascaniu Crișan, director de liceu, și Traian Mager, profesor la școala normală.

Vaccinarea antiscarlatinoasă și antidifterică a copiilor

Consiliul superior sanitar dela București s'a ocupat săptămâna aceasta de combaterea scarlatinei și a difteriei la copii, și a hotărât vaccinarea lor la vârsta de 10-12 ani. Acolo unde focarele de epidemie vor fi mai pronunțate, vaccinarea va fi obligatorie.

Pentru că-i însurat cu româncă...

— Un epilog ciudat al alegerii de preot calvin din Arad —

Lupta intestină ce se dă de aproape un an între credincioșii bisericii calvine maghiare din Arad pe chestiunea complectării postului de paroh, a ajuns într-o fază nouă, care trebuie să ne intereseze și mai mult decât fazele ei de până aci. Pentru că de astă dată a ajuns în discuție faptul: că preoteasa noului preot este din naștere româncă, și astfel noul preot trebuie trimis la plimbare.

Lupta pentru vacanța dela biserica protestantă s'a început de când s'a retras la pensie preotul Csécsi.

În iarnă își pusese ochii pe scaunul acesta preoțesc unul Nis István, care n'a mai putut apoi concura, deoarece prea și-a dat arama pe față când a ținut la înmormântarea fostului primar Varjasy o cuvântare irendentistă.

Apare un candidat, ginere vlădicesc...

S'a ivit apoi imediat un candidat despre care s'a fost scris într-o corespondență din Oradea „Universului” că are deasemenea la activ isprăvi irendentiste, pentru cari ministerul l-a și amendat: preotul Balajthy dela Episcopia Bihorului, ginerele episcopului Sulyok dela Oradea.

Candidarea aceasta trebuia să aibă toți sorții de isbândă, și pentru că d. Balajthy e ginerele episcopului care dispune peste această parohie, dar și pentru că o impuneau socoteli politice. Și anume: trebuie adus la Arad un preot care să 'nsemne mult pentru partidul maghiar, deoarece organizația acestui partid, mai 'nainte încă de-a-și da duhul Béla Barabás, a ajuns într'un mare declin și are nevoie de-o regenerare.

Întâia înfrângere a d-lui Balajthy.

Aceasta era socoteala. Dar se vede că credincioșii bisericii calvine din Arad știu să

separe cele bisericești de cele politice.

D. Balajthy a fost propus de presbiterul parohiei, și urma să fie 'nscăunat, dacă zece dintre credincioși — așa e obiceiul la alegerile de preot ale bisericii calvine — nu ar spune veto.

Au spus însă veto mai mulți de zece, și a trebuit deci făcută o alegere în regulă.

C alegere mai dihai ca pentru parlament.

Alegerea a fost precedată de o luptă cumplită, dată între tabăra lui Balajthy, reprezentată prin hulaiful parohiei, și între tabăra adversă, care s'a grupat în jurul candidatului Zoltan Nagy, preot în Hărdăi.

După asemenea pregătire, în timpul căreia credincioșii muncitori pela fabrici au fost amenințați în fel și chip, iar părinții din Grădiște avertizați că le vor fi trântiți copiii la școală dacă nu votează cu d. Balajthy, a venit la 9 Septembrie ziua cea mare. Ziua alegerii. Strada bisericii a fost ocupată literalmente de dimineața până noaptea târziu, în- cât era o minune să poți circula pe ea. A domnit o agitație mai dihai decât la alegerile politice.

Și tot ca la alegerile politice, s'a operat cu fadule, și s'au respins dela urnă cei bănuși că nu-s cu ginerele vlădicesc. Tabăra acestuia își făcuse bilete de votare cu numele d-lui Balajthy, pe-o hârtie galbue inexistentă în țară la noi, ca să nu poată adversarii să facă uz de ea. S'au împărțit aceste buletine celor de încredere, iar cei cari veneau la urnă cu altfel de bilete, în speță cu biletele albe ale contracandidaților Zoltan Nagy și Patay, erau respinși sub un pretext sau altul. La despuieră scrutinului oamenii d-lui Balajthy au rămas totuși cruciți. Știau ca sunt în urnă peste 700 de bilete galbene și vreo 400 albe, dar nu știau că tabăra d-lui Nagy Zoltan pusese mâna pe un număr mai mare de bilete galbene, au tăiat partea de sus și de jos a buletului și au imprimat pe ea numele favoritelui lor. Așa s'a făcut că d. Balajthy s'a pomenit cu 459 de voturi, iar d. Nagy Zoltan cu 531, fiind astfel acest din urmă proclamat ales.

O contestație bizară: pentru că alesul e 'n-surat cu româncă!

Lucrurile nu s'au oprit aci. Tabăra d-lui Balajthy a făcut contestație.

N'am putut afla pentru cari alte motive, unul însă ni-a fost spus, și dacă e adevărat că figurează în petiția către protopop și către episcop, trebuie să-l dăm cea mai mare atenție.

Ni s'a spus, anume, că s'a cerut anularea alegerii d-lui Nagy Zoltan, pentru că are nevastă româncă, pe fiica adoptivă a fostului director școlar din Murașel, Moldovan. Și ni s'a mai spus că această „mezalianță” a preotului Nagy a fost mult agitată printre credincioși și 'n ajunul alegerii, deci nu e vorba de o obiecție întâmplătoare, căsunată vr'unui nețot într'un moment de uitare de sine.

Bănuim, firește, că P. S. Sa Episcopul Sulyok nu-și va favoriza ginerele și nu va înfrunta voința credincioșilor săi din Arad pe-o asemenea temă.

Chiar dacă însă alegerea d-lui Nagy nu va fi casată pentru un astfel de motiv provocător, faptul că se va fi putut ridica un asemenea motiv de contestație trebuie să ne deie mult de gândit, și 'n primul rând în legătură cu prea multe căsătorii mixte contractate de români în dauna părții românești.

Se repetă cazul dela Buteni

De altfel chestiunea aceasta, a „mezalianțelor” contractate cu români sau românce, nu se pune acum întâia oară. Astă primăvară, la Buteni, s'a refuzat de către un călugăr catolic spovedirea și împărtășirea două ungurizate măritate la biserică românească cu români, pentru că nu s'au dovedit destul de intransigente unguroaice.

Sunt bune adevărat aceste căsătorii mixte numai când îi duc pe români la consiliile de război, ca spioni ungurești?

Lupta pentru maghiarizarea bisericii ort. din Ungaria

— Istoricul episcopiei avortate a Seteșului —

(S'au arătat în foiletoanele precedente începuturile luptei de după 1919 pentru maghiarizarea bisericii ortodoxe:

Desfacerea de episcopia sârbească de Buda a câtorva parohii sau fracțiuni de parohii, prin unelirea unor preoți apostoli;

Sinodul ținut de preoții aceștia la Senteș la 15 Martie crt.: ca să și-l aleagă vlădică pe apostolul și delapidatorul Ștefan Németh;

Declarația guvernului că nu recunoaște hotărârile acestui sinod, și încercarea făcută de guvern după această declarație, ca să obțină dela vr'un patriarh recunoașterea lui Németh;

Recunoașterea ca „mitropolit” a lui Ștefan Németh, pronunțată de patriarhul din Antiohia;

Proteste dela Arad și Seghedin în contra acestei recunoașteri;

Protestul bisericii grecești din Budapesta la ministerul cultelor, și 'n legătură cu aceasta o relație despre bisericile de origine grecească și despre acțiunea de maghiarizare dela Budapesta a preotului Ruszko, fost căpitan de poliție

Guvernul maghiar se vede nevoit să se lăpăde de Ștefan Németh

După protestele din România, dela Budapesta și dela Seghedin (vor fi fost și din Iugoslavia, dar n'avem cunoștință despre ele), s'a 'ntâmplat în foarte scurtă vreme o întorsătură cu totul neașteptată: guvernul maghiar s'a lăpădat în chip public de omul său dela Senteș, pentru a căruia recunoașterea ca episcop făcuse demersuri la două patriarhi.

Astfel, la 15 Iulie crt. a apărut în ziarele budapestane un comunicat al ministerului de culte unguresc, în care se arată (reproducem după „Magyarság” dela 15 Iulie):

Că preotul Ștefan Németh dela Senteș a intruit la 15 Martie crt. într'un sinod neautorizat pe preoții bisericilor ortodoxe, și l-a făcut să și-l aleagă episcop.

Că ministerul, la două zile după sinod, a declarat alegerea nulă, și „tot atunci a pornit în această chestiune acțiune disciplinară”. (Cum a pornit-o, s'a văzut din articolul din „Pesti Hirlap” dela 6 Mai crt. al președintelui Ligii Revizioniste Herczeg Ferenc, în care s'a arătat că guvernul a făcut demersuri la parohia din Constantinopol pentru recunoașterea lui Németh).

Că hotărârea ministerului a sosit acum (sic!) la subprefectura județului Csongrad.

Că prin ordinul ministerului de culte (cel sosit „acum” la amintita subprefectură) Ștefan Németh este pedepsit cu dojenirea în scris și e oprit sub urmări grave să mai folosească titlul de episcop.

Că se spun în rezoluția dis-

ciplinară a ministerului următoarele:

Ministerul a socotit deocamdată ca o infracțiune ușoară fapta lui Németh, deși îndeplinirea condițiilor unei infracțiuni grave.

Ministerul a ținut seamă că dacă l destitue pe Németh la moment, vor ajunge într'o situație grea în privința exercitării religiei lor credincioșii nevinoși. A mai ținut seamă, ca de-o circumstanță atenuantă, de „neliniștea sufletească” a lui Németh, contractată în timpul războiului, și de 'mprejurările lui familiare(?).

Comunicatul arată 'n apol:

Că ministerul a dat avertisment comitetului parohial din Senteș, pentru că știind despre acțiunea lui Németh, nu a protestat în contra ei, ci a ajutat-o.

Că ministerul a atras atenția atât lui Németh cât și comunei bisericești, că în caz că se mai repetă nereguliile, va desființa autonomia bisericii (din Senteș), și va pune sub sechestru averea, iar în contra lui Németh va aplica toate rigorile regulamentului disciplinar.

Apoi:

Că ministerul a respins cererea acelor câțiva (egy) credincioși ortodocși, cari îl doreau pe Németh administrator al bisericii ortodoxe lipsită de cap episcopesc. „Această numire nu este oportună în stadiul de astăzi al tratativelor pentru aranjarea pe țară (ország), pe ardeleneste; regulolară) a chestiunilor bisericești ortodoxe din Ungaria; de altfel preotul Ștefan Németh s'a făcut prin acțiunile sale nepotrivit și nevednic pentru ocuparea demnității de administrator episcopesc”.

„De altfel — se 'ncheia comunicatul ministerului — împotriva lui Ștefan Németh e în curs la căpitania polițienească din Senteș o acțiune de contravenție, a cărei desbatare a fost fixată pe ziua de Luni (16 Iulie), pentru uzurpare de titlu de episcop”.

Să reținem din acest comunicat esențialul: recunoașterea că guvernul maghiar duce tratative pentru aranjarea pe țară a chestiunii bisericii ortodoxe. Fîindcă în toată această luptă pentru ma-

Adevăruri cari dor

— Semioficiosul guvernului francez despre duplicitatea și despre provocările Ungariei. —

Semioficiosul guvernului maghiar, „Budapesti Hírlap”, și-a închinat Marți, 25 Sept., o pagină ziarului „Le Temps”, pentru semioficiosul francez a atacat vehement politica maghiară, acuzând-o că se pune de-a curmezișul drumului spre-o înțelegere cu statele vecine tocmai atunci când toată lumea așteaptă o epocă de pace, și când marile puteri fac toate eforturile ca să aducă Ungaria la realitate.

Două coloane și jumătate sunt închinat în „B. H.” unei corespondențe din Budapesta a lui „Le Temps”, în care se condamnă duplicitatea la care se dedă Ungaria, când se îndreaptă spre Germania de îndată ce vede că Italia nu-i sprijinește în deajuns politica revizionistă. Corespondentul semioficiosului francez subliniază, că nimeni nu poate ști unde va duce această politică maghiară, deoarece de 15 ani Germania n'a fost niciodată dispusă să-și jertfească de dragul Ungariei legăturile ce le are cu Mica Înțelegere. Acum mai cu seamă, Germania va fi și mai puțin dispusă la o asemenea sacrificare, deoarece din pricina conflictului ce-l are cu Italia, trebuie să-și cultive legăturile cu Jugoslavia. Nu-i rămâne Ungariei ca să creadă într-o revizuire, decât calea războinică. E însă prea de tot slabă, ca să-și închipuie că-și va ajunge scopul printr'un război.

Corespondența lui „Le Temps” se încheie cu constatarea, că Ungaria nu se poate aștepta, din cauza sa însăși, la nici o concesie a statelor vecine pe chestiunea minoritară, și că nu poate spera nici un ajutor din partea Franței într-o asemenea direcție.

Așa scrie semioficiosul Franței. Și fiindcă la așa ceva nu se poate răspunde când ești cu musca pe călcâi, „B. H.” insultă, spunând că „Le Temps” umblă cu mistificări, afișându-și ca date din Budapesta corespondențe cari i-ar fi fabricate la Praga.

Al doilea articol al lui „Le Temps” care a făcut mult sânge rău redacției semioficioase dela Budapesta, se ocupă de atacurile îndreptate de d. Eckhardt la Geneva în contra Micii Antante și în special în contra României.

„Le Temps” arată că d. Eckhardt n'a făcut altceva decât să împiedece limpezirea atmosferei dunărene, și că Budapesta însăși nu poate decât să regreta atacul primului delegat maghiar, și anume să-l regreta pentru modul cum a compromis interesele maghiare.

Singurul rezultat al neisbutilui atac — spune „Le Temps” în continuare — este că rămâne după el un anumit sentiment penibil. Din cuvântarea lui Eckhardt se poate deduce că Ungaria nu e dispusă să promoveze o apropiere între ea și între Mica Înțelegere. E neîndoiește că situația ungarilor este delicată, dar răspunderea ei nu apasă decât asupra conducătorilor maghiari, cari au făcut de-o seamă de ani din revizuirea tratatului de pace dela Trianon axa exclusivă a politicii externe maghiare, și au subordonat totul acestei pretenții. S'a creiat în Ungaria o mistică a revizionismului, din care nu se pot desprinde decât foarte greu, acum când trebuie să privească în fața realității.

Articolul semioficiosului francez se încheie cu un sfat părintesc: ca să nu mai umble Ungaria după himere, și să nu mai vâște între Italia și Germania, ci să colaboreze la consolidarea Europei centrale, ferindu-se de aventuri periculoase.

2 din 19

Ziarele maghiare vestesc că un consilier al Aradului e foarte preocupat să aperse interesele arhitecților și anteprenorilor din Arad în contra „cârpacilor” dela țară, și pentru ca să știe lumea să se ferească de cei neautorizați, publică numele arhitecților și anteprenorilor îndreptății să lucreze în oraș. Sunt 9 nume de arhitecți, dintre cari unul singur românesc, și zece nume de anteprenori, dintre cari românesc tot unul singur.

Intre Mihai Bazili și „românii ăștia întruși...”

„Brassói Lapok” a închinat la 28 Sept. crt., în fruntea întâiei coloane din pagina întâia, un articol pe cât de mic pe-atât de scandalos, lui Bazili Mihály dela Oradea, succesorului în provocări antiromânești al faimosului Kóvér Gustav.

Cinstea aceasta i se cuvenea ajătorului din fruntea uzinelor comunale ale Orăzii, pentru că-i vorba să cadă pe frontul minoritar, — cum se exprimă în limbajul său pretențios gazeta brașoveană. D. Bazili Mihály, ghiftuit cu lefuri și cu alte al-ea de primăria românească a Orăzii, s'a apucat adecă — precum se știe — să se opună hotărârii prin care comisia interimară a concediat pe cei 174 slujbași maghiari și maghiarizați cari au refuzat să nvețe în 15 ani de zile limba statului, ba a mers cu provocarea până acolo, încât a cutezat să se infățiseze ca apărător al concediaților și ca adversar al primăriei care îl imbuibă și căreia îi datorează supunere, la apelul desbătut la comisia de revizuire dela Timișoara. Iar pentru isprava aceasta are să tragă consecințele. A fost dat în judecata comisiei disciplinare, și urmează să sboare acolo unde-i este inima, — la Budapesta sau la clubul partidului maghiar.

D. Bazili este deci foarte vrednic să se închine un articol-prim în coloanele foarte vrednice de dânsul ale faimosului „Brassói Lapok”. Și scrie „Brassói Lapok” despre el așa: că după nume nu este ungar; că după purtările ce le are nu-i un ungar cu sentimente sălbatec-ungurești, fiindcă întâiul gând, când au fost înlocuiți cu români subalternii săi cari refuzau să nvețe românește, nu i-a fost acesta: „In definitiv las să strice românii ăștia întruși scumpele mașini, căci cel puțin se va dovedi că sunt de neapți”, ci s'a gândit numai la scumpele sale mașini. „Bine că s'a gândit așa, — glăsuște apoi „Br. L.” A dat dovadă că-i om cinstit, imparțial, cu minte limpede și sănătoasă. Ar merita să fie decorat.”

Apoi:

„Și totuși va cădea pe frontul minoritar. Explicația e simplă. Din întâmplare apărându-și mașinile (în contra slujbașilor români nepricepuți, cari ar însemna să le strice, — n. tr.), a apărut pe niște angajați minoritari.

„Bazili nu e decât în aparență un căzut al luptei minoritare. În realitate e mortul erou al cuminjeniei și al gândirii ome-nești.

„Soartea sa tristă e o tablă a rușinii pe fruntea acelora cari i-au provocat-o.”

Așa se apără pe pământul românesc desrobii, pe vreme de cenzură huliță pe toate drumurile, agenții iredentiei budapestane. Pălmuiindu-ne între ochi, bătându-și joc de români întocmai ca în Ungaria hortistă. Ca să fim apoi tot noi arătați străinații cu degetul, și ca la urma urmelor, te pomenești, să mai facem d-lui Bazili și mea-culpa.

Mărunte și felurite

S'a scris altăieri în presa noastră, că s'a inaugurat Duminică la Kemenesalja, pe dealul Sas, o așa-zisă cruce a Trianonului, și că fostul ministru de justiție Emil Nagy a ținut o cuvântare incendiară, amenințând că Ungaria-și va recâștiga cu arma teritoriile pierdute, dacă nu-i vor fi date plocon.

Pentru complectarea acestei informații arătam după „Magyarság” din 25 crt., că s'a pus la piciorul iredentistei cruci o cunună a ungarilor din Ardeal — adecă a repatriaților — adusă la Kemenesalja de o statetă

Duminică a fost la Ceaba o demonstrație iredentistă a foștilor luptători, pentru desvelirea unei plăci comemorative a eroilor fostului regiment de honvezi din Oradea.

O altă demonstrație militară a fost Duminică la Budapesta.

„Magyarság” din 25 crt. arată că dela 1929 până azi standardul traiului a scăzut în Ungaria cu 14%, iar lefurile au scăzut cu 25%.

Congresul de presă dela Constanța

Ieri s'a deschis și astăzi continuă la Constanța congresul general al Federației presei provincie.

Sunt pe ordinea de zi următoarele chestiuni: cursurile profesionale pentru membrii Federației, contractul colectiv pentru ziaristii și corespondenții ca provincie, casa de pensii și tragere a ziaristilor, codul presei, chestiunea presei populare, problema presei românești în deal, Bucovina, Basarabia, Dobrogea, chestiunea permisiunii pe C.F.R., presa din provincă, cenzura, criteriile de selecție pentru ziaristii din provincă, casa de odihnă pentru membrii Federației la Bugaz și la Kaleh, hârtia pentru presa provincie, presa și propagandă turistică.

Publicațiune

Neaprobându-se rezultatul citațiunel publice din 7 Iulie, se aduce la cunoștința celor interesați, că Primăria Municipiului Arad, în ziua de 11 Octombrie 1934, ora 11 a. m.

va ține în biroul Serviciului economic, camera Nr. 59, a licitațiune publică cu oferte închise și sigilate, pentru furnizarea a 60 (șaizeci) de apă ale Municipiului Arad.

Licitația se va ține în conformitate cu Art. 88—110 din legea contabilității publice și în trivrit normelor de licitații în goare.

Ofertanții cari vor participa la licitațiune vor depune odată oferta în mâinile comisiei de licitații și o garanție provizorie de 5% din valoarea ofertei, numărând ori efecte garantate. Stat iar oferta se va face numai în baza cautiunii de sarcini, care poate fi văzută în camera Nr. 59 a primăriei, ori la Uzinele Municipiului Arad.

Arad, la 26 Sept. 1934.

Primăria Municipiului Arad

Nr. 26.060—1934.

ghiarizarea bisericii ortodoxe, de care ne ocupăm în aceste coloane, Ștefan Németh nu este decât un episod, cititorii, și în special cei cari au cuvânt în chestiunile bisericesti, să rețină: că și în momentul când îl abandonă pe Németh — deci și de-atunci încoace — guvernul maghiar n'a renunțat la gândul de a da bisericii ortodoxe din Ungaria o nouă organizare, așa cum o cer interesele lui sovietice.

În rândul al doilea să se rețină seninătatea cu care se spală ministrul de culte unguresc pe mâini. Să se rețină amănuntul deosebit de nostim: că s'a declarat alegerea lui Németh nulă a doua zi după sinod, și s'a pornit în contra lui acțiune disciplinară, căreia i s'a dat curs numai după ce guvernul a intervenit pentru recunoașterea lui Németh, și după ce această recunoaștere a pricinuit protestele ce le-am arătat.

Apoi: Că în timp ce pe Németh îl pedepsește numai cu amenințare și cu o acțiune polițienească despre care vom arăta îndată că a fost pornită

numai de ochii lumii, guvernul găsește pretext în faptele lui Németh ca să pună în vedere că va anula autonomia bisericii din Senteș și-i va pune averea sub sechestru, dacă se mai ține de nereguli. Trebuie subliniată această avertizare, pentru că prin „nereguli” guvernul maghiar va fi nteles și demersuri ca acelea despre cari vom arăta mai la vale că au fost făcute de credincioșii din Senteș împotriva lui Németh, omul guvernului.

Pseudo-episcopul — mitropolit fuged judecata poliției.

„Pesti Hírlap” din 17 Iulie crt. publică o corespondență din Senteș, în care se relatează despre acțiunea de contravenție ce i s'a deschis lui Németh la poliția de-acolo pentru uzurpare de titlu.

Se arată în această corespondență următoarele:

Preotul a fost reclamat de un credincios ortodox pentru că s'a lăscit sub nota din religie, în certificatul de școală al copilului acestuia din clasa a IV-a primară: „Ștefan, episcop ortodox”. S'a pornit și din oficiu

acțiune în contra preotului, deoarece s'a lăscit pe diferite adrese când episcop, când mitropolit. Judecătorul polițienesc a fixat pe ziua de Luni (16 Iulie) desbaterile contravenției, dar preotul Ștefan Németh nu s'a prezintat. Reprezentantul său juridic a anexat un certificat medical, cumcă preotul suferă de o gravă neurastenă și are nevoie de o cură mai îndelungată la un sanator. Judecătorul polițienesc a dat curs cererii și a amânat desbaterile.

În legătură cu acest proces amânat, s'a publicat o și mai nostimă corespondență din Senteș în „Magyar Hírlap” dela 17 Iulie crt.

Se arată în această corespondență următoarele:

Németh a apărut în Senteș cu trei ani în urmă (vom mai reveni la asta într'un alt folieton, când vom arăta partea de contribuție ce a avut-o în acțiunea de maghiarizare a bisericii ortodoxe și în acțiunea lui Németh faimosul Urmánczy Nandor.)

Mai înainte de a apărea la Senteș, Németh voise să se facă misionar catolic (!) pentru A-

merica, dar după ce a căpătat însărcinarea, s'a răzgândit. (Să se pună aceasta în legătură cu ceea ce s'a arătat astă vară în ziarul „Curentul”: că Németh și cu un alt preot ortodox de proveniență catolică, au umflat dela episcopul Zubkovics din Nis — e o greșală de nume și de loc, pentru că P. S. Sa Zubkovics e episcop sârbesc în Buda — o sumă fabuloasă pentru planul misionarism american, și apoi au dat fuga la guvernul maghiar, renunțând la America și punându-se în slujba maghiarizării).

Arată apoi corespondentul lui „Magyar Hírlap”, că după această „răzgândire”, Németh s'a „întors” la legea ortodoxă (corespondentul ziarului evreiesc o încurcă și-acl ca și mai încolo, — dar să-l lăsăm să vorbească) și apoi a dispărut din circulație patru ani, până când, în urmă, s'a stabilit la Senteș.

E vorba apoi despre sinodul oprit, și despre drumul lui Németh la patriarh. Când s'a înalțat, a apărut pe ulițele orașului câmpenesc în ornate de vildică fantastice. Avea în cap o șapcă de episcop violetă, în gât

o mare cruce de aur, avea în verendă șnurulă cu aur și brâu violet, într-o mână o mătăni, iar pe degete îl scâmbia un mare inel arhiepiscopesc. Németh și-a vestit credincioșii episcopului din Ierusalim („Magyarság” spunea că cel din Ierusalim, — n. tr.) l-a numit mitropolit peste noua biserică ortodoxă din Ungaria. Ii lipsea însă pentru aceasta recunoașterea ridică a guvernului maghiar. Episcop, Ștefan Németh a ut pârșit confidențierii săi bisericești laici titluri, iar pe preoți îi pune să-l sărute mâna.

Urmează povestirea procesului de contravenție.

„Un credincios l-a denuntat pentru uzurpare de titlu, iar neaștrul pentru că și-a însușit fără autorizare bani bisericesti”.

Corespondența lui „M. H.” încheie spunând că Németh a cerut amânarea procesului de două luni, cât trebuie să stea sanator, și că în preseara procesului a plecat din Senteș pentru destinație necunoscută.

De notat: Cele două luni s'au împlinit, dar desbaterile nu s'au mai reluat.

Intâmplările săptămânii

Pagina aceasta e consacrată faptelor interne și externe de peste săptămână, îndeosebi pentru acei cititori cari nu urmăresc dela zi la zi presa cotidiană. E de sine înțeles că în coloanele unei gazete ca aceasta nu se va face politică.

Săptămâna externă

Se anunță din Franța schimbări de cea mai mare însemnătate în structura republicii. D. Doumergue, președintele guvernului, a anunțat la radio că se va aduce în curând o reformă menită să înfrâneze excesele democrației, să însănătoșească viața parlamentară, și să scoată politica din organizațiile sindicale. E vorba deci de o reformă de treaptă. Partidele de stânga au început în contra ei o mare agitatie.

Ungaria a sosit că și poate permite să acuze statele Miciei înțelegeri la Liga Națiunilor, și a pus pe șeful delegației sale, Eberhard, să aducă în discuție chestiunea tratamentului minorităților maghiare din aceste state, în legătură cu un fapt mincinos: cu opreliștea importului de cărți budapestane de știință în România, Iugoslavia și Cehoslovacia.

D. Eckhardt a cufetă să spună că minoritățile maghiare din statele succesoare sunt în primejdie și a fi desființate. I-au răspuns șefii delegațiilor dela Ligă ale României, Cehoslovaciei și Iugoslaviei, arătându-i că nu pot fi niciun amestec în chestiunea tratamentului minoritar din partea acelei Ungarii care la ea însăși își subjugă minoritățile în timpul cel mai urât, neadmițându-le nici drepturile cele mai elementare.

D. Eckhardt a băut apoi în stragere. O retragere, însă, pe care presa maghiară dela noi o prentă drept o victorie. Și anume: firmă că discuția s'a sfârșit cu acceptarea invitației ungurești la tratat bilaterală a chestiunii minoritare.

Tot ce se poate mai fals. D. Eckhardt n'a făcut asemenea invitație, și în consecință reprezentanții statelor succesoare n-o puteau primi.

A predominat săptămâna aceasta la Liga Națiunilor chestiunea Austriei. D. Barthou, ministrul de externe al Franței, a dat din nou o săptămână mare, fiind rezolvarea marelui promeu de care atârână în bună linie europeană: asigurarea independenței austriece. De împăcat pe această chestie trei puncte de vedere: cel francez, cel italian și cel al Miștelor. Cu Italia s'a ajuns la o înțelegere. Rămâne să se asigure că convenite state-succesoare.

Revizionistii dela Budapesta au suferit alte două înfrângeri, cea dela Geneva. Ministrul de externe al Turciei, Tevfik Rüşdy Bey, a dat

unui ziar budapestan un interviu, declarând că Turcia se opune cu toată hotărârea oricărei revizuirii a tratatelor de pace.

De altă parte Bulgaria continuă să se îndepărteze de tabăra revizionistilor. Cei puțin așa ni se pare că trebuie înțeleasă primirea ce se face acum la Sofia regelui Iugoslaviei, care vizitează Bulgaria însoțit de ministrul de externe iugoslav Jef-tici.

Elveția a făcut Ligii Națiunilor o surpriză penibilă. I-a cerut adecă să intervină să-i plătească Anglia, Franța, Italia și Germania 50 de milioane de franci, ca despăgubire de război pentru confiscările și pentru daunele ce le-au suferit în timpul războiului cetățenii elvețieni cari se aflau în țările amintite. Franța a răspuns Elveției că dacă mai stăruie în această pretenție, deschide și ea unele chestiuni, cari îi vor costa pe elvețieni totatăta cât despăgubirile cerute. Italia și Anglia au refuzat cererea elvețiană cu toată energia.

La ministerul de externe maghiar se pare că se întâmplă ceva.

„Prager Presse” a anunțat la 25 Sept. că ministrul de externe Kánya (cel cu falsificările de franci francezi și cu participarea la pregătirea războiului mondial, — vezi nrul 1 al „Gazetei Antirevizioniste, pag. 8) — se duce pentru o lună și jumătate pe riviera Italiană, ca să-și vadă de sănătate. Din această cauză nu va mai însoți pe d. Gömbös la Varșovia.

De altă parte ziarele budapestane au anunțat Vineri că primul-ministru Gömbös a luat în mână sa conducerea diplomației maghiare, d. Horti grând numai de formă interimatul externelor.

154 milioane pentru reparări de școli primare și pentru universitățile din Cluj și Cernăuți

Ministerul de finanțe a fost autorizat să contracteze la Casa de economii din București un împrumut de 44 milioane pentru diferite lucrări la universitatea din Cluj, un împrumut de 10 milioane pentru terminarea clădirii universității din Cernăuți și unul de 100 milioane, ce se va pune la dispoziția min. instrucțiunii pentru întreținerea și reparația localurilor de școli primare.

† Alexandru Mavrodî

Guvernul și presa românească și au pierdut săptămâna aceasta un distins reprezentant, pe Alexandru Mavrodî.

Decedatul a fost sub guvernarea actuală subsecretar de stat la președinția consiliului de miniștri, după ce a trecut glorios prin presă, prin parlament și pela direcția generală a teatrului. Și-a început activitatea publică în presă, ca reporter la „Adevărul”, a trecut apoi prim-redactor la „Vitorul”, a fost directorul oficiului liberal până în anii trecuți, a făcut parte în timpul acesta din parlamentul țării, a condus în câteva rânduri Teatrul Național, a fost vreme îndelungată președintele Sindicatului zărilor din București, și și-a încheiat viața în floarea vârstei, ca subsecretar de stat.

Înmormântarea sa a avut loc Joi, cu o deosebită pompă, la cimitrul Sf. Vineri din București.

Alt academician mort fără veste

După moarte subită, regretată de toată obștea românească, a profesorului universitar G. Bogdan-Duică, știința românească a suferit o nouă pierdere mare, prin moartea academicianului G. Balș, întâmplată Duminică, a doua zi după înapoierea regretatului dela congresul de bizantinologie dela Sofia unde reprezentase Academia Română.

Arhitectul Gheorghe Balș și-a închinat viața cercetării vechilor biserici și mănăstiri, despre cari a publicat lucrări de cea mai mare valoare. A cercetat și a descris arhitectura bisericilor românești din Sârbia veche, a bisericilor lui Ștefan cel Mare al Moldovei, ș. a.

S'a semnat garanțarea independenței Austriei

Desbaterile dela Geneva asupra problemei independenței austriece s'au terminat Joi seara dându-se următorul comunicat:

„După o nouă examinare a situației, delegații Angliei, Franței și Italiei au căzut de acord că protocolul din 17 Februarie 1934, în ceea ce privește necesitatea menținerii independenței și integrității Austriei conform tratatelor în vigoare, își păstrează valabilitatea sa completă, și va continua să inspire politica comună a celor trei puteri.”

Acordul acesta a fost semnat de domnii Barthou, Eden și Aloisi.

Prin această declarație, desbaterile asupra problemei austriece au fost încheiate și cu această ocazie s'a constatat că Anglia s'a pronunțat pentru suveranitatea completă a Societății Națiunilor.

Tratativele dela Geneva dovedesc că drepturile și obligațiile Austriei sunt inafacabile.

Vești din lungul graniței apusene

Gloria—C. F. R. din Arad își fine Duminică, 7 Oct., la orele 9 și jumătate, adunarea generală la Cercul Românesc, având să discute, între altele, modificarea statutelor.

S'a fixat pe ziua de 31 Oct. crt. data până la care se pot înainta petițiile pentru cele 25 de burse de câte 5000 de lei, date de Camera de comerț din Timișoara studenților bănățeni dela școlile sau Academile de comerț din țară sau străinătate.

Absolvenții școlii C. F. R. din Timișoara au organizat aseară o serbare de sfârșit de an, sub patronajul d-lui Marin Bănărescu, directorul atelierelor.

În zilele de 5—6—7 Octomvrie are loc la Lugoj anualul congres al Asociației generale a românilor uniți.

Martii noaptea, după ora 1, și-a pus capăt zilelor aruncându-se în stradă dela etajul hotelului Central din Arad ajutorul de judecător Florian Georgescu dela judecătoria din Buteni. Sinucigașul suferea de o boală incurabilă, și și-a pus capăt zilelor într'un acces de nervi, care l-a apucat în momentul când se desbrăca. A sărit în stradă din camera sa dela hotel desculț, în cămașă și în pantaloni, de unde se deduce că sinuciderea nu i-a fost premeditată. A lăsat în urmă o soție neconsolată și un copilăș. Sinucigașul era numai de 30 de ani.

La Timișoara a încetat zilele acestea o rușine, tolerată 15 ani de înaintașii primarului de azi al capitalei bănățene: s'au înlocuit cu tăblițe românești tăblițele de pe case, cari îndlcuau strada numai pe ungurește. D. primar prof. Augustin Coman a fost felicitat de toată lumea românească a Timișorii pantru această satisfacție dată publicului românesc.

Știri politice

Din cercurile guvernamentale se anunță că deschiderea Parlamentului va fi amânată până la 15 Noembrie.

Astăzi are loc la Galați o întrunire a partidului poporului. Va vorbi d. Mareșal Averescu.

La Craiova are loc astăzi o întrunire convocată de d. Grigorie Iunian, președintele partidului țărănesc radical. D. Iunian a mai anunțat următoarele întruniri, la cari va lua cuvântul: 7 Octombrie, Giurgiu; 14 Octombrie, R. Sărat; 21 Octombrie, Târnava Mare; 28 Octombrie, Neamț; 4 Noembrie, Suceava și 22 Noembrie, Tg. Jiu.

Se anunță că Suveranul a respins din nou demisia d-lui ministru de Industrie Teodorescu.

D. Inculeț, ministrul Internele, a început să se consulte cu șefii de partide în vederea reformei administrative.

Ștefan Dobay

Numele acesta e-al unui ungur, care numai din vina sa nu mai conduce plasa de graniță a Pecichii din județul Aradului. Alfel l-am vedea și astăzi în rândul prim-prefetilor arădani, și l-am fi văzut la examenul de limba română din săptămâna ce-a trecut, ca dovadă vie a intoleranței de care ne acuză agenții irendentei ungurești.

A trebuit să ne aducem aminte de acest simandicos și păcătos (simandicos în așa de mare măsură, încât pe vremea inundațiilor din 1932 n'a binevoit să iasă la locul primejdiei ca să coducă operațiile de salvare decât dacă i se dă trăsura cu patru cai, și păcătos căci pentru asta nu mai este azi în slujbă) — fiindcă a venit acum în desbaterea tribunalului arădan, ca implicat într-o mare porcărie de pe urma căreia a suferit mult prestigiul și comerțul țării.

Precum se știe, acum patru ani fuseseră puși sub carantină din cauza bolii porcii din nord-vestul Bănățului. Bun prilej pentru o seamă de speculanți, ca să cumpere acești porci pe nimic toată, să-i treacă peste Murăș, în județul Aradului, unde

nu era epidemie, să-i înarmeze cu certificate că ar fi de proveniență arădană, falsificate la primăria din Semlac, și apoi să-i trimită în Ungaria prejudiciind interesele comerțului nostru extern și făcându-ne țara de răs. Contrabandele acestea au jinit câteva luni, apoi au fost descoperite, și odată cu ceilalți vinovați, i s'a făcut vânt și lui Dobay, dându-se o transferare în părțile Sibului.

Procesul era să se înceapă acum la Tribunalul din Arad. A trebuit însă amânat, pentru că nu s'a putut da în toată țara de urma fostului prim-prefet ungur.

Reduceri pe C. F. R.

Direcția generală a C. F. R. a dat reducere de 50% pentru congresul de maladii contagioase ce are loc la 26 Oct.—1 Nov. la Craiova.

O reducere la fel, pentru durata 25 Oct.—25 Nov., s'a dat participanților la congresul de chirurgie dela București.

Partidele maghiare din statele succesoare se pun de acord cu noua politică de provocări a Budapestei!

„Brassói Lapok” din 28 Sept. crt. se grăbește să pună concluzii pentru uzul partidului maghiar dela noi, la articolele prin cari fostul prim-ministru Bethlen cerea guvernului maghiar să agite ca niciodată pân'aci chestiunea minorităților maghiare din statele succesoare, și la ofensiva ce-a pornit-o șeful delegației maghiare la Liga Națiunilor, Tibertu Eckhardt, în contra statelor din Mica Înțelegere și'n special în contra României.

Vestește, anume, că conducătorii celor două partide maghiare din Cehoslovacia s'au întrunit deunăzi la Bratislava, pentru ca să-și pună de acord politica cu articolele contelui Bethlen și cu acțiunea lui Eckhardt.

Fiindcă însă nu-i citit numai de maghiari ci și de români, „Brassói Lapok” o scaldă la sfârșit, încheind cu un fals: Spune, anume, că noua politică inițiată prin intermediul contelui Bethlen și-al dlui Eckhardt, e o politică de sinceră apropiere ungurească de statele vecine, care s'ar realiza prin tratative nemijlocite, bilaterale, pe temeiul reciprocității în materie de tratament minoritar. Și o spune pentru ca să ceară României să se folosească de ocazie, ca să răspundă sincerei invitații ungurești dând un tratament mai bun minorității maghiare.

O nouă falsificare a presei ungurești

Partea inedită a articolului lui „Brassói Lapok” e aceea în care se ca exemplul coordonarea politici maghiare din Cehoslovacia cu noua politică provocatoare a

Budapestei. Căci partea a doua — aceea în care se falsifică intervenția dela Geneva a dlui Eckhardt — este stereotipă, adică comandată, în toate comentariile făcute de presa maghiară ofensivei primului delegat maghiar dela Geneva și răspunsului ce i l-au dat reprezentanții Micii Antante. În toată presa maghiară dela noi, ofensiva dlui Eckhardt a fost prezentată astfel: ca o invitație la o reciprocitate de tratament minoritar, pe care statele Micii Înțelegeri au refuzat s'o primească.

Ni-a făcut Ungaria la Geneva invitații la o reciprocitate de tratament minoritar?

Pentru că să nu mai subsiste nicio îndoială că presa maghiară dela noi falsifică în chipul cel mai sfruntat, vom reda după simiolicioul guvernului maghiar, după „Budapesti Hirlap” (nrul din 25 IX crt.), ceea ce trebuie reținut din cuvântarea rostită de d. Eckhardt la Liga Națiunilor:

Răspunzând reprezentaților Micii Antante, d. Eckhardt a spus: Că statele succesoare au obligația contractată prin tratatul de pace, să se supună unui control al tratamentului minorităților lor, și că, de altă parte, Ungaria are tot dreptul, fixat deasemenea prin tratatul de pace, să controleze tratamentul minoritar din aceste state. A polemizat pe-această chestiune cu d. ministru Antoniad, reprezentantul României, care a arătat în chip energic că Ungaria își reclamă un drept imaginar, și că controlul tratamentului minorităților din statele succesoare, rezervat prin tratatul de pace Ligii Națiunilor, nu dă drept nici-

unei țări la niciun amestec în chestiunile interne ale acestor state.

D-lui Eckhardt i se răspunsese de către delegatul cehoslovac, că Ungaria să se intereseze mai bine de soarta vitregă a minorităților sale. La aceasta delegatul maghiar a răspuns că „trebuie să protesteze în contra învinuirilor ce s'au adresat Ungariei”.

Deci încă odată: Ungaria are numai dreptul de-a controla pe alții, și n'are n schimb nicio îndatorire.

Mai departe: D. Eckhardt a răspuns dlui Beneș, că nici d-sa nu vrea altceva decât reciprocitate și sinceritate, și ca să-și concretizeze această dorință, a cerut: «să înființeze Liga Națiunilor o comisie de anchetă, și să-i dea însărcinarea să controleze la fața locului situația minorităților maghiare». **Încă odată deci: reciprocitate concretizată prin crearea unui organ de control al tratamentului maghiarilor din statele succesoare. Despre controlul tratamentului minorității românești, slovace sau sârbești din Ungaria, iarăși nimic!**

Cu drept cuvânt a fost numită de d. Beneș propunerea delegatului Ungariei propunere subversivă.

Totuși, pentru „Brassói Lapok” și pentru toată presa maghiară, e o propunere sinceră, pentru o sinceră reciprocitate de tratament minoritar între Ungaria și vecinii ei. O propunere pe care d. Eckhardt a făcut-o îndemnat de cele spuse de d. Beneș despre necesitatea reciprocității, și pe care tot d. Beneș și cu reprezentații celorlalte state din Mica Înțelegere au refuzat apoi s'o primească!

Așa pretinde presa maghiară. Lumea obiectivă să judece!

Povestea unei cocarde maghiare călcată în picioare de primarul de azi al Sătmărilor

Am atras atenția în numărul 11 al „Gazetei Antirevizioniste” asupra faptului, că ziarele maghiare dela noi s'au grăbit imediat să-și dea „contribuția” la expoziția de documente despre ororile ungurești ce o organizează la București Liga Antirevizionistă, publicând povești din cari ar reieși că tratamentul de care s'au bucurat românii în Ungaria de ieri, ar fi fost cel mai civilizat cu putință.

După această bizară grabă a presei ungurești dela noi de a justifica purtările Ungariei antebelice, sare acum și presa budapestană să-și dea „contribuția” la expoziția ce-o va deschide Liga Antirevizionistă Română. Astfel vestita gazetă iredentistă „Magyarság” publică în numărul său dela 12 Sept. crt., sub titlul „Cocarda maghiară călcată în picioare și primarul Sătmărilor” următoarele, după cartea „Nagybánya és vidéke”, apărută la 1894:

La un 15 Martie (cea mai mare sărbătoare națională maghiară alături de ziua dela 20 August a Sfântului Ștefan) elevii din clasa a șaptea a liceului (unguresc)

din Baia-Mare au imbiat pe colegul lor Ștefan Chereșes să-și pună și el în piept cocarda tricoloră ungurească. Chereșes li-a răspuns aruncând cocarda: «Lăsați-mă în pace! N'am nimica cu sărbătoarea voastră!» Elevii au luat insigna de jos, și după ce nici nu l-au ofensat, nici nu l-au bătut sau amenințat, au pus-o pe catedră, de a găsit-o profesorul. Acesta a întrebat văzând-o, fiindcă bănuia ceva: «De ce-i cocarda aceasta aci?»

— «A aruncat-o Chereșes! A călcat-o în picioare!... Nu vrea s'o poarte!»

— «Ce va fi acum? — s'o fi gândit ambițiosul elev român. Poate își și simțea în mână bățul pribegiei...»

„Dar bunul profesor n'a spus niciun cuvânt. Știa că Chereșes e băiat sărac. A luat cocarda și și-a pus-o în carte. Apoi a început să vorbească despre însemnătatea zilei de 15 Martie.

«Niciodată n'a mai fost apoi vorba despre chestia cu cocarda. Clasa a nvățat mai departe. Chereșes a luat și după aceasta nota eminent din toate materiile. Iar colegii l-au tratat pe sânguin-

ciosul băiat de român cu aceeași dragoste până la capăt».

Încheind această reproducere din cartea dela 1894, „Magyarság” se adresează ziarului „Universul”, invitându-l să-l întrebe pe actualul primar al orașului Sătmăr, pe d. Ștefan Chereșes, dacă cele enerate ne-nu-s adevărate.

Fiindcă — și-acum urmează frumusețea acestui document de tratament civilizat al românilor din fosta Ungarie — elevul din clasa a VII-a de liceu căruia i s'a întâmplat pățania povestită în cartea dela 1894 (decă pățania ar fi să fie cu mult anterioară celui an, presupunând firește că ar fi adevărată), este actualul primar al Sătmărilor, d. Ștefan Chereșes, care după noastră cunoștință la 1894 abia se năște!

Așa își fabrică „dovezi” ireductibile ungurească.

Diverse

Procesul locuitorului Sasu din Nădlac, care era să se judece săptămâna aceasta la Tribunalul din Arad, a fost amânat pe ziua de 19 Oct. Sasu este închis pentru că și-a ucis copilașii, aruncându-i în Mureș. La înfățișările din trecut s'a apărât spunând că i-a omorât ca să nu se îmbolnăvească dela dânsul, întrucât era sifilitic.

După săptămâna fructelor

Ministerul agriculturii înștiințează pe producători, că nu va mai primi în consignatie, pentru pavilionul de desfacere din Capitală, nici o cantitate de fructe, fără o prealabilă înțelegere.

Producătorii sunt rugați să nu mai expedieze niciun fel de fructe la București, fără comandă.

Ministerul agriculturii aduce la cunoștința publicului că nu s'a angajat și nici nu se poate angaja să cumpere și să desfacă recolta de fructe a anului acestuia.

Acțiunea pe care o întreprinde are de scop să desvolte consumația și să înlesnească producătorilor de a se pune în contact mai apropiat cu consumatorii, înlăturând intermediarii necinstiți cari fac totdeauna să se scumpească produsele.

Guvernul polonez a acordat României un supra-contingent de 300 vagoane de struguri, care urmează a se exporta în luna viitoare.

Pentru încurajarea exportului de fructe, ministerul de agricultură va bonifica 50% din valoarea ambalajului, la toate fructele exportate.

Plata acestor sume se va face din fondul contingentării, pe baza de tablou, verificat de serviciul de export depe lângă acest departament.

La direcția viticulturii s'au ceput operațiile pentru organizarea exportului de vin în Polonia.

Trei recolte în vară pe grani vestică

Ziarele au vestit că la 12 soara este o grădină cu 1000 de cari au dat în vara această recolte, iar zilele trecute înflorit a treia oară.

Cazul nu e unic.

La Arad există deasemenea o grădină, a dlui Atanasie Boșor, din str. Căpitan Ignat 12, care a dat în vara aceasta două recolte de mere și două de struguri. Deasemenea via grădina din Murășel, str. Ardeal No. 4, a dlui Ioan Ciocan, are acum a treia recoltă.

NOTE

Ziarul „Magyarság” și-a adăugat Duminică, 16 Sept., un supliment cu scrisori redacționale către cititori sau necititori.

Una e adresată sătmăreanului Carol Theil, la Berlin, pentru că a publicat în revista „Volk und Reich” un articol: „Politica revizionistă maghiară și germanii din România”, în care protesta în contra amestecului dlui Bethlen în chestiunea ardeleană (aluziela conferințele dela Londra și Cambridge ale fostului prim-ministru maghiar).

I se răspunde domnului Theil că Sătmărul e unguresc, pentru că s'a născut acolo Kőlcsey și au trecut pe-acolo Basta, Monteucoli și Carafa. Sic!

O altă scrisoare e adresată unui oarecare clujean, care-ar fi căzut la examenul de limba română.

După ce în cor cu celelalte gazete ungurești „Magyarság” a făcut cea mai urită instigație pe chestiunea acestor examene, acum vine și-i spune respectivului clujean să nu se amărăască și să nu cumva să se ducă să facă intervenții dela București, ci să plece la moșia ce zice că o are la țară, și să se facă gospodăru. Să se învețe cu sârăcia, și să nu se doarească în clasa de mijloc, să nu-și trimită băieții la universitate la București, ci să-și facă gospodărie, căci dacă ajung slujbași, se pierd. Să nu-și dea fetele la școli superioare, căci sau nu se mai mărită, sau se fac sterpe, sau le paște decăderea. Să nvețe și pe alții așa: ca să nu se ridice din clasa gospodărească în clasa nădrăgărească decât numai atâția câți trebuie. Să ia exemplul dela români: românii n'ar fi ajuns în Ardeal ce sunt și atâția câți sunt, dacă se făceau nădrăgari.

Faimosul Gustav Kővér, ce-l expulsat dela Orade fiindcă făcea instigație antiromânească deși era un simplu tolerat în țară, reproduce în numărul depe Sept. crt. al publicației „Minorite” ce-o scoate la Geneva, telegrama de protestare ce-a trimis-o cu prilejul expulsiunii sale Ligii Națiunilor, și o semnează: „Gustave de Kővér, Vice-President of the Hungarian Party of Rumania”.

La ce corectitudine ne-am putea aștepta dela publicația „Magyarság” care-și falsifică până și titlul, înținzând că era vicepreședinte al partidului maghiar din România, când nu era decât al organizației din Bihor a acestui partid?

Chestiunea reformei electorale din Ungaria

Guvernul maghiar se pregătește, după cum se știe, să aducă o reformă electorală, și a început-o atât de reacționară încât nu i-a dat mâna s'o prezinte public. Așa, el a căutat și a găsit șeful partidului agrarian Bethlen, omul căruia să-i atragă pentru un blid de lute (pe lângă șefia delegației maghiare dela Geneva) paternitatea proiectului.

Între altele, precum am arătat, reforma eckhardistă vede că se exclud dela vot cei cari nu stau de șase ani în loc, și cei cari au beneficiat vreun ajutor oarecare, fie în formă de indemnizație pentru mai, fie sub forma unei subvenții cu caracter de ajutor; apoi dă pot fixa candidaturile decât titidele cari au avut deja în număr 10 reprezentanți în parlament, și apoi că după scrisorile partidului sau grupul de parlamentari care întrunește majoritatea în urilor va beneficia de o pagină de 25 de locuri, pentru cari vor putea desemna candidații.

Ziarul „Magyarság” din 12 Sept. crt. ne informează, că proiectul acesta, al guvernului polonez dlui Eckhardt, are un mare defect: versar în fostul prim-ministru Bethlen, care are de parte 80 la sută dintre parlamentarii guvernamentali. Contele Bethlen — spune ziarul citat — se nu potrivește proiectului din pricina că ar avea urmările cele mai triste în ce privește pe minoritățile maghiare din statele succesoare.